

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

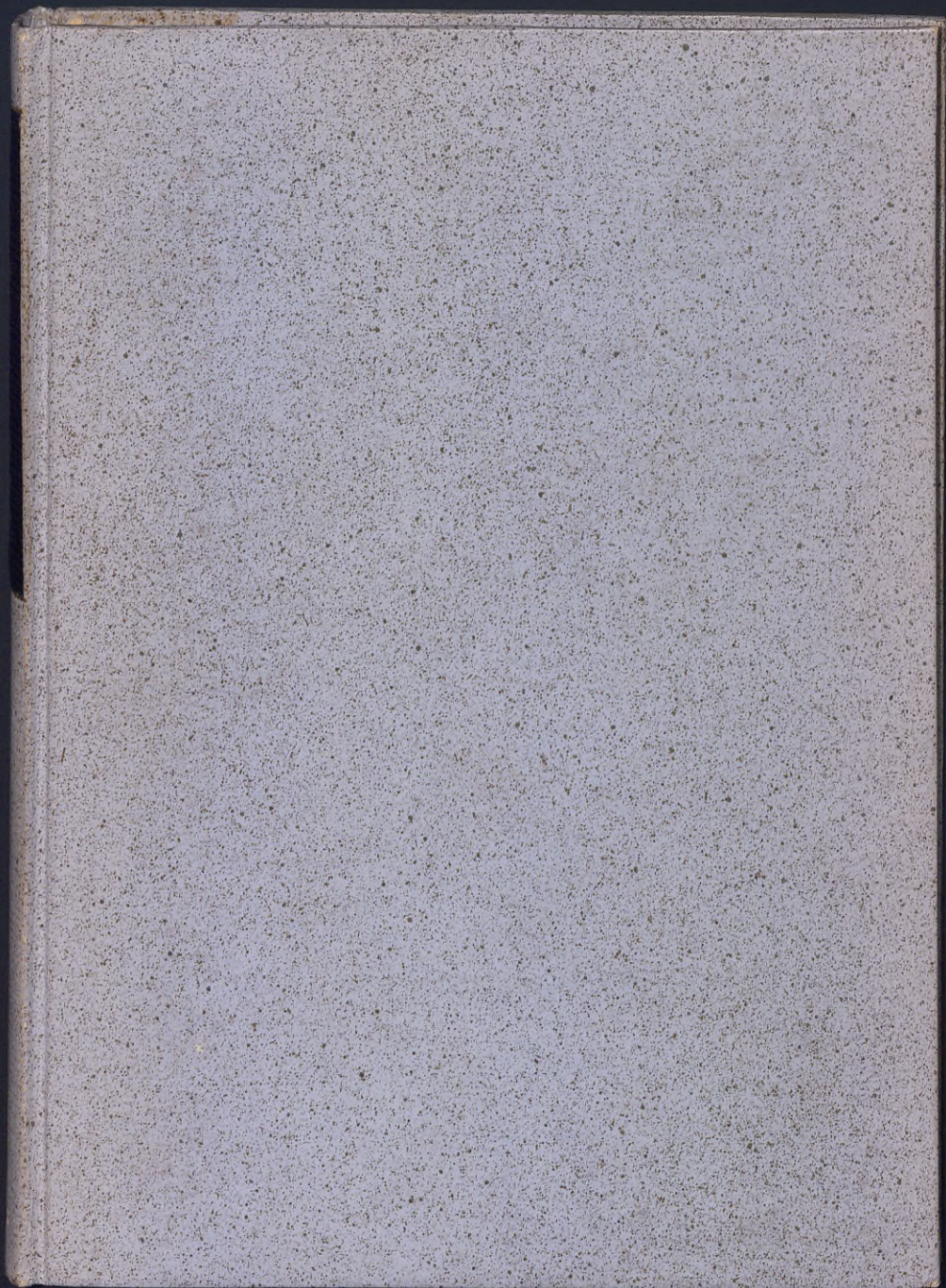
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

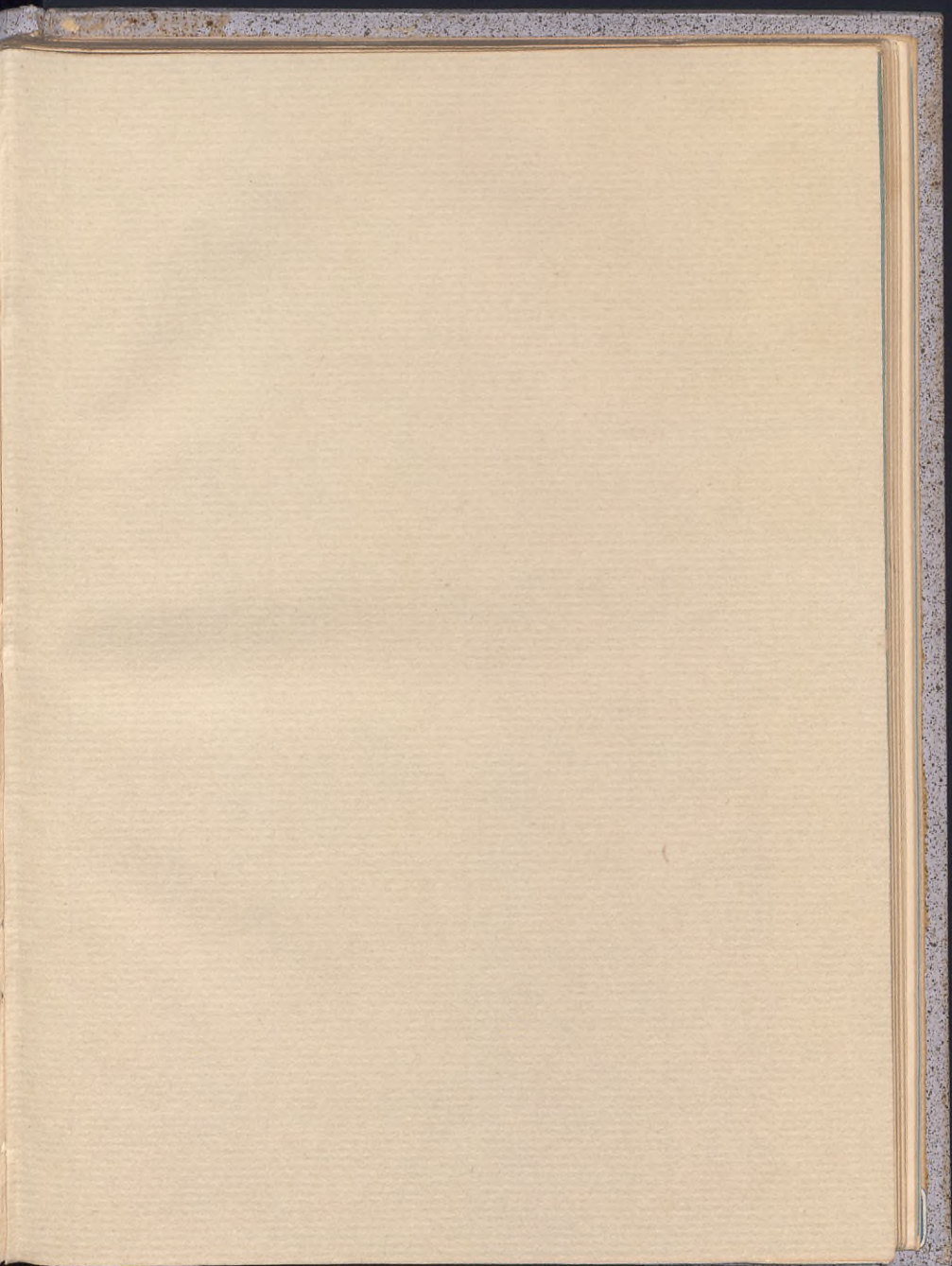
UPPSALA
UNIVERSITET

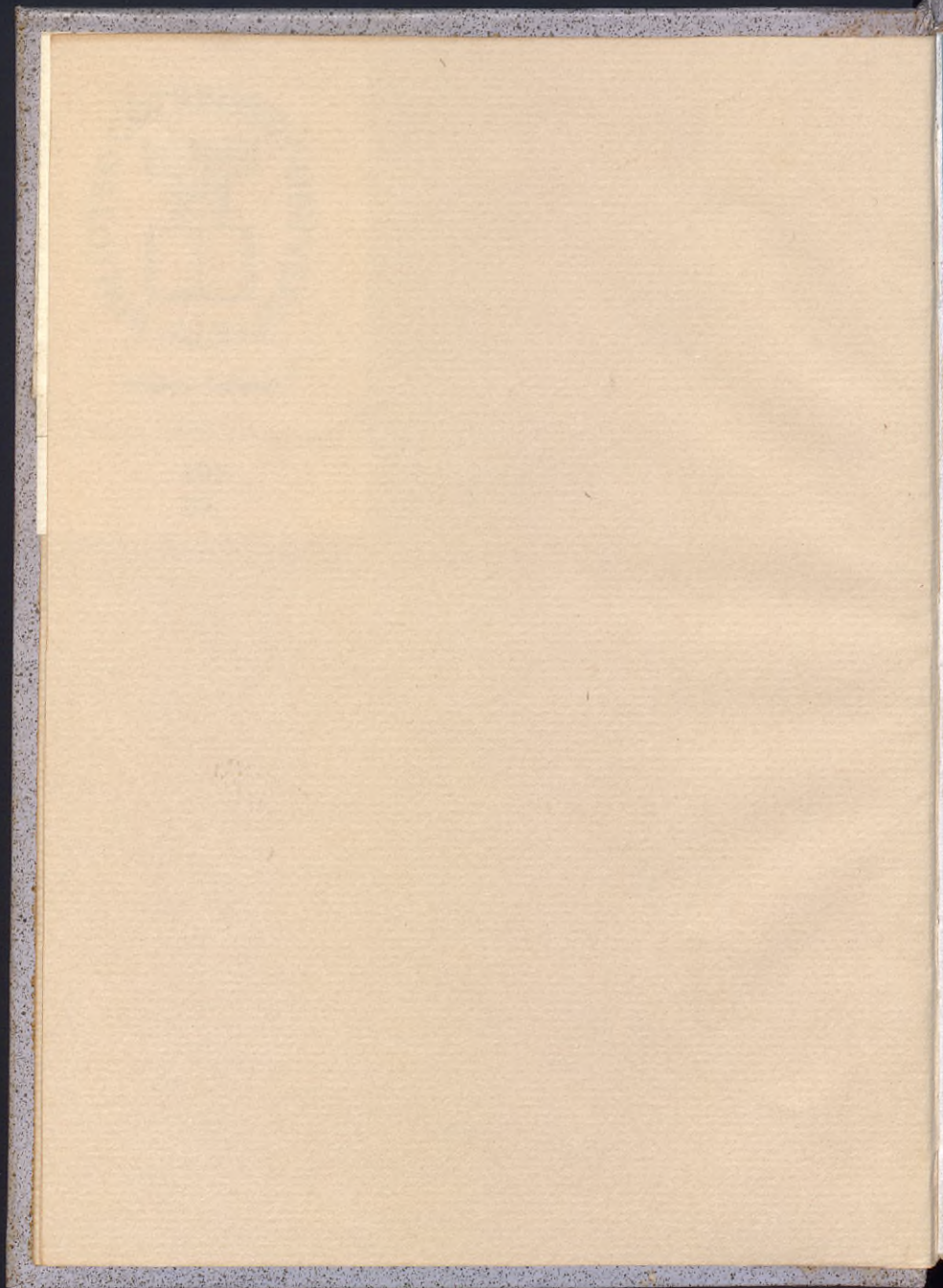

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

Litt.
Sv.

PROFESSORER
OCH
STUDENTER.
Berättelse från Åbo på 1660-talet
af
RAFAËL HERTZBERG.

Jyväskylä, 1838.

K. J. Gummerus' Förlag.

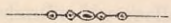
33
3463

PROFESSORER OCH STUDENTER.

Berättelse från Åbo på 1660-talet

af

Rafaël Hertzberg.

JYVÄSKYLÄ, 1888.

K. J. Gummerus' förlag.

PROFESSORER OCH STUDENTER

Enligt lösa för Åbo på 1000-lotter

Redaktör H. H. H.

JYVÄSKYLÄ,
Jyväskylä boktryckeri,
1888.

I.

Längs den långa Tavastgatan i Åbo gingo en tidig vårafton 1663 tre unga studenter. De gingo åt klostret till, detta kvarter, som benämndes så efter det dominikaner kloster, hvilket fordom varit beläget här. När de gått nästan hela gatan utföre, veko de in på en trång gränd, som förde upp till Vårdberget. Gränden var smutsig och kunde blott passeras genom att de höllo sig tätt till ena husraden, der några brädstumpar och i gytjan nedsjunkna tegelstenar medgäfvö en någorlunda dräglig passage. Svårare var det att komma uppför de slippriga bergsklackarna, i hvilkas skrefvor snön ännu låg kvar.

När de kommo upp på berget, stälde de sig vid foten af det på högsta punkten bygda Vårdtornet och skådade ut öfver nejden. För deras fötter var Åbo stad utbredd liksom på en karta. Strax nedanförlåg mellan berget och ån det med prydliga stenar bebygda Klöstret. Längre åt höger var Brinkala huset, innefattande rådstugan med dess klocktorn och högvakten, det s. k. kortigalet (corps de garde). Invid detta låg vid stortorget det präktiga hofrättshuset, och derifrån drogo sig Kyrko- och Tavastgatorna, stadens bästa, liksom torget med stenhüs bebygda gator, fram mot domkyrkan, hvilken på sin kulle höjde sig stolt och mächtig öfver de närgränsande husen och den höga kyrkomuren, af hvilken skolans och akademins hus utgjorde en del. Längre bort stodo

Ryssbackens talrika väderqvarnar likt fredliga skiltvakter. Stenhusens och kyrkans röda tegeltak afstucko i aftonsolens strålar hjert mot de fattigare kvarterens, Ryssbackens, Mätjärvis och Klösterbackens torftak, på hvilka mossan och fetörten redan började grönska, vattnade af den bortsmälta snön och värmda af vårsolen.

På andra sidan ån låg „lilla sidan“, närmast den höghvälfda bron bebyggd med stenhus, samt med sin träkyrka, Helgeands kyrkan, och derifrån sträckte sig Aningaisgatan som en lång arm till de låga och fattiga kojorna på Aningaisbacken. För öfrigt syntes på andra sidan ån endast vidsträckta fält, och bortom dessa höjde sig i norr det branta taket af Röntämäki kyrka, i nordost S:t Karins kyrka, samt i sydväst de väldiga massorna af Åbo slott, till hvilket en rad af låga hus omvexlande med trädplanteringar utsträckte sig.

De tre studenterna betraktade under tystnad den vackra, leende taflan. Den fredliga staden låg der i den nedgående solens strålar så inbjudande och vänlig. Från domkyrkans höga torn med dess koppartupp ljöd klockringningen öfver en afliden och fylde luften med dallrande ljud. På åns istäcke körde långsamt en rad bönder sina foror in till staden. Snön på fälten var redan fläcktals borta och i luften låg denna underbara värstämning, som fyller alla bröst, men isynnerhet ungdomens, med en obeskriflig känsla af hänförelse.

En af studenterna pekade med handen mot Röntämäki kyrka, kring hvars tak just nu ett rosenfärgadt skimmer göt sig.

— Jag undrar om det är sant, som det säges, att Åbo stad allra först var bygd vid det gamla biskopssätet der, sade han.

— Vår vän Daniel kan aldrig låta bli att drömma om framfarna tider, inte ens då han med möda och besvär klättrat upp på ett berg för att se, om inte vårsolen redan smält isen ute på Erstans fjärdar, sade då en af kamraterna halft gäckande och fortfor: Hvad bry vi oss om de hänsofna släktena, då lifvet omkring oss pulserar varmt och rikt. Jag sätter mera värde på en vårdag som denna, en munter visa och ett stop god mumma i Palikkas källare, än på alla dina saligen afsomnade bispar och Åbo stads gamla grundmurar.

— Jacobus Chronander är poet och talar som en poet, inföll den tredje nu. För honom har endast det närvarande värde, så framt det nemligen bjuder på någon fröjd och lycksalighet. Ja, jag vill till och med medgifva, att han ibland tänker på framtiden, fastän han gör det endast då, när han har något angenämt att vänta. Men han gör det i alla fall, och den yngling, som tänker på framtiden, är klok och förständig; ergo *) är Jacobus Chronander en klok och förständig yngling, fast han är poet.

— Tyvärr är inte dominus **) rector af samma åsigt, skrattade Chronander och sköt upp den bredskyggiga hatten, från hvilken ett blått sidenband fladdrade, och torkade svetten ur den af rikt brunt hår beskuggade pannan; jag fick mig en vacker skrapa här om dagen, när jag bad om tillstånd att få låta trycka min komedi, som spelades vid magister promotionen i förra våras. Du skulle varit der, vän Aschelinus och du Juslenius också, så skulle ni fått höra på något trefligt. Dominus rector lät mig veta, att dylika komedier draga studenterna bort från deras studier, att de kostnader, som nedläggas på dem, skulle göra bättre nytta, om man använde dem till att trycka disputationer, latinska verser

*) alltså. **) herr.

och orationer, med ett ord, att det är onödig tidspillan att skriva komedier och isynnerhet att spela dem.

— Dominus doctor Enevaldus Svenonius, vår stränge teologie professor, har du helt säkert att tacka för detta. Han anser alla verldsliga skådespel vara en pompa diaboli, en förkastlig, djefvulsk ståt, och det är han som nu leder hela consistorium academicum. Men med din komedi borde han ändå hafva varit nöjd. Att skildra i ord och exempel lätjans vådliga följder och flitens välsignelser, och det i välvalda och behagliga rim, det borde inte varit honom emot. Eller hvad menar du, Daniel? Men du hör ju inte ens på oss. Hvad står du åter och grubblar öfver? Jag slår vad, att du nu igen varit några hundra år tillbaka i tiden.

Andreas Aschelinus slog honom på skuldran. Juslenius vände sig leende om.

— Du har rätt, sade han. Jag stod just och tänkte om det kan vara sant, att munkarna hade grävt en gång under ån från domkyrkan till Räntämäki. Men hur var det med komedin, ni talade om? Jag var i våras under promotionen i Hvittis hos min far, som låg svårt sjuk, så att jag inte alls känner till den.

— Den var förträfflig, må du tro. Vill du skall jag berätta, hvad den innehöll. Eller kanske gör du det sjelf, Jacobus? sade Andreas Aschelinus, vändande sig till Chronander.

De satte sig nu alla på en torr bergsklack och Chronander började.

— Först uppträder Fliten, fru Diligentia, och förkunnar, att man blott genom att i mödor och försakelser tjena henne kan vinna lycka och heder. Derpå kommer Lätjan, fru Negligentia, fram och afråder ungdomen att följa Flitens tråkiga väg. Det är, säger hon, bättre att lefva i hennes tienst, göra sig goda dagar, dansa, spatsera, äta och

dricka godt, än att möda sig med arbete. Tvenne studenter, Circejus och Palladius, höra på deras råd. Då följer Circejus, som af sina föräldrar får rikligt med pengar, Lätjan och Palladius Fliten. Men för att gifva omvexling åt komedin, har jag också satt dit fyra bönder, af hvilka två göra som Circejus och de båda andra som Palladius. Den flitige studenten, som ej får mera pengar af sina föräldrar, än hvad han nödortfigt behöfver, bryr sig inte om fina kläder eller yppigt lefnadssätt och går aldrig på källare, men köper böcker och studerar träget. Han begär ödmjukt råd af professorerna, motstår fru Negligentias frestelser, får ett stipendium och emottager sedan magisterkransen af Apollo sjelf. Till slut blir han till belöning förmäld med den kyska fru Filosofia, som för med sig i äktenskapet sju aktningvärda döttrar, de ädla jungfrurna Metaphysica, Physica, Mathesis, Ethica, Politica, Logica och Rethorica. Den andra studenten, Circejus, framlefver sina dagar i sus och dus, förstör sin förmögenhet och förspiller sin ungdomstid. Han varnar sedan ungdomen för utsväfningar och lätja, efter hvilkas korta fröjd följer långvarig ånger.

— Det der var ju förträffligt. Men låt nu också höra, hur det gick för de fyra bönderna, uppmanade Daniel intresserad.

— Jo, de båda lata lånade pengar och förslösade dem på bränvin och tobak. Sedan blefvo de gripna af vakten och satta i tornet, der de fingo bittert klaga öfver att de följt fru Negligentias råd. Men de tvenne flitiga njöto allsköns lycka och välgång.

— Plaudite *)! Det var ju en vacker och lärorik komedi. Litet för allvarlig kanske. Men känner jag Jacobus Chronander rätt, så har han nog förstått att lägga in deri

*) Applådera.

åtskilliga lustiga och skrattretande upptåg. Det hela skulle eljest illa anstå honom, sade Daniel Juslenius.

— Jo, det må du tro, inföll Andreas Aschelinus. När Palladius blir gift med sin dejliga, men lättfärdiga Virgo och sedan som äkta man får det riktigt hett kring öronen, då finga åskådarena roligt, så det förslog. Men en och annan bland professorerna rynkade pannan och såg bister ut. Andra tittade småfnissande på eloquentie professorn, magister Johannes Elai Terserus, den drinkaren, som satt der med sin dygdädda hustru, salig Jakob skräddeles manhaftiga dotter, hon som för inte så länge sedan slog honom med källarnyckeln ett hål i pannan och som en annan gång läste in honom och hans gäster i hans eget rum, så att professorn måste krypa genom fönstret för att komma ut. Det är väl också därför, som rektor magnificus inte vill gifva tillstånd att trycka komedin.

Jacobus Chronander skrattade.

— Det är inte alldeles utan, sade han, att jag smått tänkte på dem, när jag skref min komedi, ehuru jag inte låtit någonting inflyta, som skulle vara ett direkt persiflerande. Men hvad menar du då om mina bönder? Agerrades de inte makalöst roligt?

— Jo visst, svarade Andreas Aschelinus. Men jag tyckte ändå inte riktigt om det. När jag ser bonden på detta sätt förlöjligas, tycker jag att man begår en orättvisa mot honom.

— Mot bonden, säger du? Men jag har ju inte gjort mina bönder annorlunda, än de äro i alla komedier, börjande allt från Plautus och Terentius. Och har du inte sett bönderna här på våra marknader? De äro just ena roliga gubbar, sade Chronander skrattande, i synnerhet när de fått göra ett tittin på krogen.

— Det kan nog vara så. Men jag har sett vår finska bonde i hans hem, och jag har lärt mig känna honom från en helt annan sida. Redbar, trofast, arbetsam och flärdfri som få, förtjenar han aktning och vördnad, men ej åtlöje.

— Bönder som bönder, menade Chronander.

— Du är från Sverige, du känner inte den finska bonden och förstår inte ens hans språk, sade Aschelinius. Men jag känner honom. Jag är sjelf född i en fattig bondes pörte och jag har lefvat med hans hårda lif. Der klappar ett menskligt, ädelt hjerta varmt och trofast under hans grofva rock. I gudsfruktan och ödmjukhet plöjer han sin karga jord, och när frostén förstör frukterna af hans svett och möda, böjer han sig utan trots under Herrens gissel. Hvilket folk skulle inte förtviflat under de många, hemska förödelser, som öfvergått Finland? Men när krig och pest mördat hans söner, när nöden tvingat honom att äta bröd af bark, har finnen med hopp och förtröstan skådat mot framtiden, viss att Herren hjälper, när tid och stund äro inne.

Han hade blifvit helt ifrig. De eljest bleka kinderna glödde och ögonen strålade, hans smärta, litet insjunkna gestalt rätade ut sig.

— Äfven jag håller med Andreas, sade Juslenius. Också jag har lefvat med den finska bonden och känner hans redbarhet, hans hjälpsamma hjertelag och hans öfriga goda egenskaper. Han har i sin karaktär mycket, som påminner om detta vårt sköna fosterland. Han är lugn och fridsam som en af våra sjöar en sommarqväll, då furuskogen speglar sig i dess djup, han är orubblig som våra fjäll, stark och uthållig som forsen, hvilken ej låter vinterns isande köld förlama sig. Och hvad mera är, han har aktning och vördnad äfven för sådana ting, som höja sig öfver hvardagslifvets behof. Jag har i min faders pastorat sett fattiga

bönder blanda bark i brödet för att spara den spannmål, som skall tillfalla akademien. Det lär nog hända, att andra finnas, hvilka se främst på sin egen verldsliga vinning, såsom de nu klaga om många akademins bönder i Tavastland, men jag har träffat på sådana, som jag nyss skildrat, och de äro det finska folkets rätta kärna och märg.

— Kanske att ni har rätt, sade Chronander. Jag har i alla fall i min komedi ej tecknat verkliga bönder. Hvad skulle jag göra med sådana? Komedin har en gång för alla sina typer, afsedda att undervisa eller att roa; bland dem är också persona rustica, bonden. Alla dessa ha ingenting att skaffa med de verkliga människorna. Det vore ju ingen förtjenst att skriva, om författaren blott läte åskådarene se och höra hvad de alla dagar hafva för ögonen, äfven hans konst förutan. Vi kunna derfor vara vänner, som hittills. Mina bönder med sina lustiga åthäfvor och sitt förnumstiga tal äro min egendom, eller rättare sagdt de tillhöra komedin. Era finska bönder känner jag ej, men jag vill gerna tro, att de äro sådana ni skildrat dem, om jag också å andra sidan måste medge, att det är första gången jag hör någon tala på detta sätt om bönderna.

De gingo sedan åter ned till staden. Komna till Gamla Kyrkogatan mötte de tvenne unga flickor. Den ena af dem, som var mörkhyad och af kraftig gestalt, var jungfru Anna, dotter till den lärde teologie professorn Enevald Svenenius, den andra åter var jungfru Hebla, biskop Terserus yngsta dotter af sitt första gifte, en vacker flicka med blåa ögon och ljust hår samt af en vek, yppig växt, som skulle kunnat häntyda på några år mera, än hennes rätta ålder; hon hade nemligen ännu ej fyllt femton år. Oaktadt förhållandet mellan deras fäder var något spändt, voro de unga flickorna de bästa vänner och sågos ständigt tillsammans.

De rodnade vid studenternas vördnadsfulla helsning, hvilken de besvarade med en lätt böjning på hufvudet, just som de försvunno i ingången till det hus, der biskop Terserus bodde. Men studenterna passerade förbi ännu i så god tid, att de hunno uppfånga en blick, som de båda flickorna innan de gingo in i huset förstulet kastade på dem.

— Hvilken fager och älsklig jungfru Anna Svenonia är! utropade Chronander, då han jemkade hatten till rätta, att den skulle sitta riktigt prydligt på det yfviga håret. Det finnes förvisst inte hennes like.

Daniel Juslenius skrattade och såg på Andreas Aschelinus. Det var nemligen känt för den förtroligare vänkretsen, att ett mer än godt förhållande förefans mellan Hebla Tersera och Andreas. Denne märkte Daniels blick och rodnade ända upp till härfastet.

När de hade gått ännu ett stycke och kommo till Palikkas källare, hördes derifrån sång och skratt.

— Det är Petrus Torpensis, som sjunger någon af sina muntra visor; jag känner hans röst. Låt oss gå in och få oss ett stop mumma, sade Chronander då.

Men hvarken Juslenius eller Aschelinus hade lust dertill, utan gingo hem. De bodde på Ryssbacken, der de hade hyrt en liten kammare hos borgaren Davidsson, hvars hustru Ingeborg gaf dem mat och städning.

Chronander gick in på källaren. Det temligen stora rummet var fullt af studenter, hvilka sutto kring ett väldigt bord och drucko öl ur tennstop och rökte ur långa pipor. Vid långväggen stod en kolossal spis, som afdelade rummet i tvenne hälfter, den ena för gästerna, den andra upptagen af öltunnor, skänkskåp och disk, bakom hvilken krögaren och hans källarsven voro i full sysselsättning. Väggarna voro försedda med hyllor, på hvilka stodo tennstop och

trästänkor. Från taket nedhänge en ljuskrona af jern, bildad af fyra armar, hvilka voro spiralvridna och utsirade med ornament i form af löf. På fönstret stodo tvenne väldiga ljusstakor af messing med tjocka, rökande talgljus i. Strax vid dörren stod ett brunmåladt klockskåp, utsiradt med stora blåa och röda rosor samt egarens initialer M. P. (Matts Palikka) och årtalet 1650, likaledes i blått. På den svärtade urtaflan var med tillverkarens dälige handstil skrifvet: „sic volvitur ætas.*)“ Rummet var till brösthöjd paneladt med trä, det öfriga af väggarna var kalkrappadt, men den hvita färgen hade af dam, tobaksrök och sotet från talgljusen förvandlats till svartgrå. Luften i det med tobaksrök och öldunster fyllda rummet slog varm och qvaf emot honom, då han öppnade dörren.

Mihi sit præpositum
 In taberna mori,
 Vinum sit oppositum
 Morientis ori, **)

ljöd ur ett tjugotal kraftiga strupar, och lika så många tennstop och trästänkor bultade takten i den bastanta bords-skifvan, som nog syntes behöfva sina väldiga korsfötter för att ej bägna under slagen. Studenterna sutto med hattar och kappor på, och öfverst vid bordsändan stod Petrus Torpensis och anförde sången. Det var en högväxt, bredaxlad gestalt med ett rundt, fylligt ansigte, i hvilket de lifliga ögonen muntert och skalkaktigt spelade, liksom ständigt på spaning efter något föremål för skämt och löje. Han

*) Så hvälves tiden. **) Mig vare förelagdt att dö på krogen och vin må sättas fram för min mun i dödens stund!

höll venstra handen på värjfastet och med den högra lyfte han det väldiga tennstopet högt upp.

Ut dicant quum venerint
Angelorum chori: *)

sjöng han och gjorde under de andras bifallskratt en åtbörd åt Chronander, liksom han menat att denne varit engeln, som kom.

Deus sit propitius
Huic potatori! **)

afslutade Chronander sången på samma sätt och fick skrat-
tarena på sin sida.

Chronander och Petrus Torpensis voro synnerligen popu-
lära bland kamraterna. Man visste på förhand, att det skulle gå muntert till, då de voro med, liksom man kunde lita på att ej bli lemnad i sticket, antingen det då gälde ett nappa-
tag med gesällerna eller med nattvakten, eller att stå som en man för sina upptåg inför rektor magnificus och con-
sistorium academicum.

— Stig fram och tag plats vid bordet, vän Jacobus! sade Petrus. Vi dricka absolutionsöl i dag. Några beani ***) spendera åt oss en kannan mumma per man.

Det var sed vid akademien i Åbo, liksom vid alla andra akademier på denna tid, att de nya studenterna stodo helt och hållet utanför kamratskapet, ända till dess de genom att en viss bestämd tid visa sig såsom ödmjuka tjenare åt de äldre studenterna ansågos mogna för det akademiska medborgarskapet. De kunde dock förkorta detta allt annat än angenäma tillstånd genom att bjuda sina äldre kamrater

*) Att då englaskaran kommer, den må säga. **) Gud må vara mild mot denne dryckesbroder. ***) Gulnåbbar.

på „absolutions-öl“, dervid de en gång för alla fingo genomgå sitt novitiattillstånds alla förnedringsgrader. Det var ett sådant tillfälle, som nu hade samlat den muntra studentkretsen på Palikkas källare.

Novitierna stodo och passade upp, på det löjligaste utstyrda. De hade värjor bundna bakpå, hattbrättorna voro uppfästa öfver kullen, under armen hade de ett vedträ och i handen en brinnande perta.

— Nå, vän Jacobus, har du sett den fagra jungfru Anna Svenonia i dag? skämtade Petrus Torpensis, när Chronander hade tagit plats på bänken vid hans sida och fått sig ett stop med skummande öl. Skäl för henne!

— Jag dricker inte hennes skål i öl. Det må vara godt nog för krukmakarens Greta, som du, vän Petrus, brukar stå och snegla efter i kyrkan, när du någon gång af misstag råkar hitta dit, och som jag härom dagen såg dig taga under hakan, när hon kom från torget med en korg fisk på armen. Källarsven! hit med en kanna spanskt och bort med de här stopen!

Chronander drack ur sin mugg i ett tag och slängde den sedan utåt golfvet. De andra följde genast exemplet och i en handvändning lägo alla muggarna och stånkorna i en hög på golfvet. Källarsvennen skyndade sig att taga upp dem och värden sjelf hemtade beställsamt fram en kopparkanna, fylld till brädden med vin, samt en mängd tumlare af tenn. När han fyllt alla tumlarna med det gullgula vinet, stälde han kannan framför Chronander och drog sig bugande undan, i förbifarten gifvande en knuff åt källarsvennen, som ej visade sig tillräckligt flink i sina rörelser.

— Så skall det se ut! Och nu ett vivat för den fagra Anna Svenonia!

De tömde sina tumlare i ett tag och Chronander lät kannan gå omkring laget för att fylla dem på nytt.

Petrus Torpensis trummade med fingrarna på bordet, och ett skälmskt leende spelade kring hans mun. Studenterna sågo väntansfullt på honom. De visste af erfarenhet, att det var ett tecken till, att något muntert var i görningen.

De behöfde ej heller vänta länge. Han tömde ännu en gång sin tumlare och sjöng sedan med djup basröst:

Visserlig var jag då galen i pannan,
När som jag tänkte, att älska var fröjd,
Dricka ut ölet och sparka kull kannan
Och lefva med flickan, småffjolligt förnöjd,

Jag buga, bogsera, jag skrapa, ja bocka,
Jag vinka, ja blinka, jag hoppa på tå,
Fick jag se skuggan af Greta, min docka,
Så strök jag toppseglet och kröp i en vrå.

Fick jag en timma med Greta att språka,
Var ingen på jorden så lycklig som jag.
Jag låg hela natten, jag drömde, jag bråka
Och bygde upp luftslott allt intill dag.

Sen såg jag en qväll henne gå med en annan,
Han kysste så sött hennes rosande mund;
Då lemna jag flickan, tog åter till kannan
Och drack och blef kloker igen samma stund.

Nu är jag fri och fri skall jag vara,
Så länge jag lever, allt intill min död,
Ty jag har slupit ur kärlekens snara,
Som pinte, som plågte, som gjorde mig nöd.

Ljudeligt bifall följde på sången. Men när Petrus skulle föra sin tumlare till munnen, var den ej påfyld.

— Du hundsfätt, röt han åt novitien, som hade till åliggande att passa upp honom, är det så du gör din skyldighet? Hit med kannan!

Under tiden novitien skyndade sig till andra ändan af det långa bordet efter vinkannen, tog Petrus af sig sin sko, och lät honom sedan slå vin i den. Derpå måste novitien falla på knä, dricka ur skon och bedja om förlåtelse efter som Petrus förestafvade:

— Jag, Ericus Binningius, beder om gunstig eftergift för min förseelse, och lofvar att alltid framgent vara högdäde och vällärde Petri Torpensis ödmjuka tjenare.

— Se så, upp i spisen med dig! kommenderade Petrus och novitien klef under allmänt jubel upp i spisen och derifrån upp i skorstenen, så att blott fötterna syntes.

— Kom ner igen, befalde Petrus och svart som en sotare och omklig att skåda stod Ericus på golfvet i ett moln af dam och sot.

I det samma öppnades dörren och en för studenterna välkänd person kom smygande in i källarsalen. Han var klädd i en lång grå kappa, under hvilken en soldatsabel skyntade fram, hade en lång och grof käpp i handen och på hufvudet en soldathatt. Det var anföraren för stadsvakten, den s. k. stadsvaktmästaren Hindrich Staffanson, för sin ovanliga längd „långa Hindrich“ kallad. Han kastade förbi sin stora, kopparfärgade näsa en hastig blick på det, som studenterna hade för sig, och hans ansigte antog ett elakt uttryck. Sedan gick han fram till disken och begärde ett stop öl. Han var tydligen starkt drucken, och benen ville ej längre bära honom.

Knapt hade han kommit inom dörren, innan studenternas glåpord haglade öfver honom. Han försökte förgäfves bibehålla den myndiga värdighet, han ansåg sitt ämbete

fordra, men ruset kom hans gamla vedersakare till hjälp. När han slutligen till fullo insåg, att hans anseende stod på lika skräla ben som han sjelf, gick han ragglande fram till bordet, slog käppen i bordsskifvan, så att tumlarena hoppade, och lofvade gå till rektor och ange dem, att de sutto här och drucko absolutionsöl, oaktadt sådant i universitetets statuter var strängeligen förbjudet. Men i det samma sade också benen upp tjensten och vaktmästaren ramlade omkull på golfvet, utan att han sedan kunde resa sig upp igen.

Hans fall helsades af studenterna med stormande jubel. Då ljud plötsligt Petrus Torpensis' stämma öfver sorlet.

— Då han vill gå till rektor, men tydligen ej för-
mår göra det med egna krafter, så är det vår krist-
liga pligt att bistå honom. Låt oss bära honom till rek-
tors gård.

Förslaget antogs med jubel. Det var ett ständigt krigstillstånd mellan studenterna och stadsvakten, och tillfället att taga skadan igen för månget tidigare nederlag var alltför lockande för att ej begagnas. Åtta af novitierna kommenderades att taga mannen på sina armar, och hur han än sprattlade och stretade emot, ordnade sig skaran till marsch. Först gick Binningius spelande på fiol, sedan kommo tvenne studenter med brinnande pertor och efter dem Chronander och Petrus Torpensis, hvilken senare svingade stadsvaktmästarens staf i handen. Sedan följde de åtta novitierna med sin spjernande börda, som de hvarvt ögonblick voro i fara att släppa till marken. De öfriga studenterna, ordnade två och två i ledet, avslutade processionen, hvilken under støj och skräl satte sig i rörelse. Källarsvennen, som höll dörren öppen och lyste dem ut med den väldiga messings-

ljusstaken, skrattade så att tårarna stodo i ögonen. Matts Palikka, krögaren, stod fet och flintskallig midt på golfvet i den tomma, af tobaksrök uppfyllda källaresalen och såg efter de borttågande med ett bredt grin, såsom ville han säga: det der får ni nog igen.

När processionen kommit ut på gatan, stämde Petrus Torpensis med dämpad röst upp begrafningssången De profundis, och alla de öfriga föllo in med samma mystiska tonfall. Gatan var mörk och natten mulen. De två pertblossen kastade ett osäkert, fladdrande sken på husens tillskrufvade fönsterluckor, hvilket flyttade sig allt som de drogo fram; men de långsamt tågande studenterna i sina mörka kappor skymtade som skuggor i dunklet.

När studenterna kommo till torget, hejdades de af stadsvakten, som hade suttit och halfsofvit vid bron, med sina bardisaner lutade mot broräcket, till dess de väcktes af studenternas skrål, som i den tysta natten hördes öfver hela staden. Det blef tumult, knytnäfsslåg haglade och slutligen drog vakten sina svärd och studenterna sina värjor. Det var dock mera på hot, än på allvar som man drog blankt, och ett par raska volter, som Petrus Torpensis gjorde med sin värja, förmådde vakten att retirera till kortigalet, der den af de förbi tågande studenterna helsades med stenkast på de stängda dörrarna.

När processionen kom till rektorns port, tog en af studenterna, hvilken bodde i samma gård, fram sin portnyckel och öppnade porten, hvarpå den druckne vaktmästaren bars in på gården och lades på rektorns trappa att sofva ruset af sig. Derefter åtskildes studenterna, vandrande gruppvis åt olika håll; men ännu en lång stund hördes sång och skrål, än från Aningais sidan, än från Klostret, än långt borta på Tavastgatan. De fredliga borgare, som

bodde vid de gator, der studenterna vandrade fram, vaknade i mer än en gård af häftiga slag på portar och väggar. Här och der öppnades försigtigt ett fönster, ett hufvud i ylle nattmössa tittade ut och drog sig åter tillbaka med ett vresigt mummel:

— Det är studenterna, som äro ute på grassat nu igen.

II.

— Hvar har du varit så länge? frågade Anna Svonias mor, då Anna i skymningen kom hem.

— Jag har varit hos Hebla Tersera, svarade hon.

Dörren till fadrens rum stod öppen. Denne, som suttit fördjupad i läsningen af en bok af väldiga dimensioner, inbunden i tjocka läderpermar, såg nu upp från sitt arbete och sade:

— Anna, kom hit! Du bör ej vara tillsammans med Hebla så mycket. Det är inte bra. Hennes fader, biskopen, har visat sig hylla läromeningar, hvilka betänkligt afvika från vår lutherska kyrkas lära. Om jag också nogsamnt vet, att min dotter ej låter besmitta sig af några irrläror, så kunde människorna dock finna på att säga sådant. Ditt flitiga umgänge med Hebla och dina besök i biskopens hus måste därför upphöra.

— Men Hebla är min allra käraste väninna, invände Anna.

— Du skall älska Gud och vår herre Kristus mer än människor, sade fadren strängt; du får ej gå till Hebla eller spatsera med henne på gatorna, och ej heller får hon komma hit. Det är min befallning.

Han stödde den knutna näfven tungt på bokens uppslagna blad och såg på dottern med en genomträngande blick, hvilken hon besvarade med en stolt blick ur de bruna ögonen.

Professorns hustru, Margareta Svenonia, blickade på sin man med den djupaste förvåning.

— Är biskopen misstänkt för villomeningar? frågade hon.

— Ja, och det för ganska svåra. Och saken är så mycket vådligare, som han är kyrkans öfverherde. Får villfarelsen insteg hos dem, som äro satta till religionens väktare, så är det fara för handen, att lärans renhet går förlorad.

— Hvem i all verldenes dag skulle kunnat tro något sådant om hans högvördighet? utbrast hustru Margareta med en suck och lade händerna i kors.

Svenonius rynkade sin panna.

— Det är samnerligen farliga tider för vår rena lutherska lära, i hvilka vi nu lefva, sade han. Men jag skall låta hans högvördighet erfara, att vår heliga kyrka nog har vaksamma väktare.

— Är det ej oförsigtigt att inlåta sig i strid med biskopen, invände hustru Margareta betänksamt. De store i verlden hafva alltid försvarare.

— Biskopen har förvärfvat sig ovänner bland de höga herrarna, sade Svenonius med ett illistigt leende, allt sedan han på riksdagen i Stockholm så ifrigt yrkade på att adelns förläningar skulle indragas till kronan.

Svenonius hade blott alltför rätt häri. Då drottning Kristina för 1650 års riksdag, som hon sammankallat dels för sin kröning, dels för att begära medel till krigsmaktens transporterande från Tyskland hem och densammas ytterliga förstärkning, samt till de främmande legotruppernas afskedande och slutliga aflöning, förelade en begäran om nya gärder, väckte detta allmänt missnöje bland de ofrälse stånden. Man hade allmänt hoppats och gladt sig, att de många miljoner riksdaler, som Sverige vid Westfaliska freden hade

erhållit i krigsskadedstånd, skulle förslå till dessa utgifter och folket, som var svårt betungadt genom det långa kriget, sålunda slippa att åter tryckas med nya skatter, ja ändtligen befrias från en del af de öfver höfvan stora pålagorna. När emellertid detta hopp nu slog fel och regeringen ville pålägga det utarmade folket åter nya bördor, uppstod allmänt knot. De till förtvivflan drifna ofrälse stånden framhöll, att den aldrig upphörande statsbristen hade sin rot hufvudsakligast deri, att kronans gods och hemmansräntor blifvit tid efter annan bortskänkta, förpantade, sålda och förlänade åt den högre adeln, hvarför den återstående delen af nationen, som ensam fick bära rikets stora utgiftsbörda, alldeles utarmades. De tre ofrälseståndens inlemnade förhör till drottningen en skrifvelse, hvori de yrkade på dessa donationers och förläningsars indragning till kronan. Det var reduktionen, som nu första gången hotfullt lägrade, och ehuru saken sedan åter fick förfalla, glömde adeln ej dem, hvilka bidragit att gifva upphof och eftertryck åt denna för densamma mindre behagliga rörelse. Och som Terserus hade varit en af de ifrigaste förfäktarna af folkets rättvisa sak, var han från denna tid en nagel i ögat för rikets höga herrar, bland dem äfven icke så få biskopar, hvilka ej heller hade blifvit lottlösa vid fördelningen af kronans gods. Detta hade Svenonius, som läsaren kan se, skickligt tagit med i räkningen.

— Han har också satt sitt hufvud så högt, fortfor Svenonius efter en stund, både i sitt biskopsdömes angelägenheter och här vid akademien, som ingen före honom, så att många torde de vara, hvilka gerna skola se att han näpses för sitt öfvermod.

— Ja, ja. Jag är en qvinna blott och förstår ej mycket, vågar ej heller döma i sådana ting. Och jag vet

nog att du är försiktig, så att du ej drager några ledsamheter öfver dig sjelf, sade hustrun, och hennes ansigte antog ett ängsligt uttryck.

— Åh, jag har ingenting att frukta, svarade Svenonius leende.

— Vore det ändå ej bäst, att du läte hela saken vara. Biskopen, som är en så lärd man, förstår nog att försvara sig och man vet ej, hvilken vändning det kan taga, fortfor hustrun.

— Blanda dig ej häri; det kommer dig ej vid, sade Svenonius med skärpa i rösten. Hvad lärdom beträffar behöfver jag ej stå efter honom, snarare tvärtom. Hvem bryr sig om Terserus utanför Sveriges rikets gränser? Men fråga de lärde vid universiteten i Giessen, Jena och Wittenberg, om de känna doktor Enevaldus Svenonius. Hafva de någonsin skrivit till Terserus och begärt hans utlåtande och råd i tvistiga frågor rörande vår troslära, såsom de skrivit till mig? Och honom skulle jag erkänna som min öfverman? Nej, aldrig. Och huru har han blifvit biskop? Är det genom stiftets förtroende? Fick han ens en enda röst af sina medbröder i consistorium academicum? Nej, han utnämndes mot vår och stiftets vilja af konungen, hos hvilken han förstod lisma sig till ynnest, då denne ännu var kronprins. Ja, man talade ju om, att Terserus med kronprinsens vetenskap deltog i de stämplingar mot drottning Kristinas regering och lif, för hvilka Messenierna miste sina hufvuden. Men han skall få pröfva, att också en biskop kan tvingas att böja sig. I morgon skall jag vid min likpredikan öfver salig hustru Maria Wassenia låta honom och hela församlingen förnimma sanningens varnande röst.

När han sagt detta, tog han åter i med utarbetandet af morgondagens likpredikan, för hvilken han gjorde utdrag ur den uppslagna boken.

Hustrun och dottern drogo sig tillbaka och stängde dörren till arbetsrummet, för att ej störa honom. Modern började duka bordet till qvällsvarden och sade derunder:

— Det är en annan sak, jag länge tänkt tala med dig om.

Anna svarade ingenting, men stannade vid det öppnade skåpet längre, än hvad som var nödigt för att taga fram tenntallrikarna.

— Jag har sett, hur studenten Chronander passar på att möta dig, när vi komma från kyrkan, och hur du rodnar, när han helsar. Hvad har detta att betyda?

Anna rätade upp sitt hufvud och kom stolt fram till bordet, på hvilket hon lade tallrikarna.

— Har du någon gång talat med honom? Se så mitt barn, tala nu om allt för mig. Sätt dig här, och var uppriktig mot din mor.

Modren satte sig, men Anna blef stående vid bordet.

— Kära mor, sade hon, inte har jag något att berätta, som I inte veten förut. Det var midsommaraftonen i fjor, då jag första gången talade med honom vid Kuppis källa, när vi lekte kring midsommarelden der. Sedan mötte jag honom många gånger på gatan och han helsade alltid, men med en viss närgången förtrolighet, som han ej har någon rätt till och som jag ej kan fördraga. Och sedan dansade jag med honom i höst på bröllopet, som mor mins, på Lilla sidan, då mor var sjuk och ej kunde vara med, men der jag var med kusin Maria, som då bodde hos oss. Der var många studenter och de blefvo druckna och stälde till slagsmål, och det var då som en student blef stucken

med värja, så att man trodde att han skulle dö. Men Chronander deltog ej i tumultet och var ej heller drucken som de andra, fast han var glad och upprymd. Och när vi gingo hem, kusin Maria och jag, följde han oss. Det var töväder och mycket vått på gatorna. Utanför porten stod en häst och släde, och kusken var inne på gården och såg med det öfriga folket genom fönstren på dansen. Då bad Chronander oss sitta i släden och körde oss hem; vi trodde nemligen att han hade lof till det, men det hade han ej.

— Det var visst den gången, som han sedan fick sitta i prubban *) för att han hade åkt bort med Jakob Wolles häst, så att Wolle sjelf i sina bröllopskläder fick gå till fots hem längs de uppblötta gatorna.

— Ja, det var just då. När han sedan en dag kom till mig på gatan, sade jag honom, att det var dumt och pojkaktigt handladt och gjorde både oss och honom skam. Men han svarade, att han glad skulle lida sjelfva döden för min skull.

— Hvad svarade du då?

— Ingenting. Jag kände mig så ond, att jag ej fick fram ett ord, och som vi just voro vid vår port, lemnade jag honom utan att säga något. Och sedan dess har jag ej talat med honom.

— Älskar du honom?

Anna rynkade spotsk de fina, svarta ögonbrynen.

— Så I kan fråga, mor! Honom skulle jag älska?

Åh, aldrig!

— Gud vare lof för det. Du vet att din far ej kan tåla honom. Han anser denne student vara en oduglig dag-drifvare med lättsinniga tänkesätt och lösa seder.

---

*) Universitetets arrestrum.

— Jag har aldrig hört någon tala illa om Chronander, inföll Anna ifrigt.

— Han skall ständigt vara tillsammans med magister Petrus Torpensis, hvilken, ehuru han är adjunkt vid akademien och borde vara en föresyn för de unga, dagen i ända sitter på källarena och sjunger sina lättfärdiga visor, i hvilka han till och med skall smäda professorerna. Det är ej länge sedan han skall hafva sjungit något, som syftade på din far, och därför fick han sedan af konsistorium en varning, att ej så mycket låta höra sina visor och rim, emedan de lända hvarken honom eller akademien till någon berömmelse. Och dessutom friar han än här och än der, och är en lättsinnig krabat. Ser du, din far tycker, att Chronander och han, hvilka äro de bästa vänner och ständigt söka hvarandras sällskap, också äro till karaktären lika hvarandra.

— Mor skall ej säga något illa om honom; det är ej rätt. Jag kan ej tåla det säkra och öfverlägsna sätt, han tager sig; men något ondt vill jag ändå ej tro honom om, sade Anna med en värme och öfvertygelse, som illa stämde öfverens med hennes försäkran att hon ej kunde tåla honom.

— Ja, ja, suckade modern, steg sedan upp och gick ut i köket för att se efter qvällsmaten.

Men Anna stod kvar och såg drömmande framför sig. Hennes bröst häfdes lätt och hon hviskade sakta:

— Ja, jag älskar honom nog ej, men aldrig får jag honom ur mina tankar.

Följande dag begrofs hofrättsfiskalen Wassenii hustru i domkyrkan. Det var en stor och präktig begrafning. Kyrkan var full med folk, som hade kommit för att se på den högtidliga ståten. Men i midten, närmast predikstolen, voro bänkarna på ömse sidor om stora gängen tomma; det

var de inbjudnes platser. Och inbjudne voro stadens alla honoratiories, hofrättens medlemmar, universitetslärarna och några af de mest ansedda borgarena, jemte deras familjer. Vid en af pelarena voro några planstenar upptagna och ett fyrkantigt, mörkt hål gapade i kyrkgolfvet. Det var grafven, och bredvid densamma stod en jernskyffel och en hög sand för jordfästningsceremonin. På gången nära högkoret stod en svart katafalk med pell af svart sammet, och äfven altaret samt altarkransen voro klädda med svart sammet, likasom ock det röda kläde, hvarmed hofrättsledamöternas bänkar eljest voro prydda, var utbytt mot svart. Denna sorgklädnad gaf åt den äldriga domkyrkan ett mer än vanligt dystert utseende. De långa raderna af tunga, dammiga vapensköldar, upphängda på pelarena som minnesmärken åt i kyrkan jordade, hänsofna släkten, den från sidokoren strömmande stanken af under kyrkans golf nyss begrafna lik, och de mellan gallerdörrarna framskymtande mausoleerna med sina stolta riddare och fruar i hvit marmor — allt talade på sitt tysta, gripande språk om död och förgängelse.

Klockringningen började. De dallrande ljuden trängde dämpade, men tydliga och harmoniska genom hvalfven. Man visste nu, att liktåget satte sig i rörelse. Efter ännu någon väntan hördes sång. Det var en kör af skolgossar, hvilka gingo framför kistan och nu i spetsen för processionen trädde in i kyrkan. Då kistan var stäld på katafalken och begrafningsföljet intagit sina platser i bänkarna, steg professor Svenonius i predikstolen.

„Älsklige och utvalde i Herranom Kristo Jesu!“ började han sin predikan. „Vi se alla dagligen för ögonen, huru Gud i denna vårens ljufveliga tid hafver oss tillskicket en hård gäst, som är den omilde och obarmhertiga döden, hvilken med sin hvassa lie afslår likasom gräs allt

hvad honom förekommer, och utan anseende till personen borttrycker nu unge, nu gamle, nu fattige, nu rike, hvilkas lifslopp han afbryter. Ty detta vårt lefverne här på jorden är intet annat än Currus mundi, en verldenes kärria, derutinnan alla menniskor spände äro. Gud spänner den ene för plogen och han måste i sitt anletes svett bruka jorden. Den andra sätter och spänner Han på skeppet, måste sin bergning söka med handel till land och vatten. Den tredje spänner Han i hushållet, måste uppföda barn och husfolk. Den fjerde spänner Han i kyrkan, i skolan, i rådhuset etc, och hvarochen måste Herranom Gudi draga sin vagn. När nu en menniska med denna verldens curru eller vagn hafver dragit sig tröttan, så kommer på sistone döden, spänner henne ut, ställer henne i jordens härberge och lägger henne i jordens stoft såsom uti ett strö, säng eller bädd intill den gladeliga yttersta dagens morgon.“ Sedan utlade han vidlyftigt och omständligt: 1. Hvad döden är? 2. Hvadan han är kommen? 3. Hvarför han är menniskoslägtet pålagd? 4. Huru nyttig och helsosam han är de trogna. 5. Tiden, rummet och sättet att dö. 6. Hur man skall bereda sig till en salig ändalykt och sedan, när stunden är kommen, rätteligen hädan skiljas. 7. Kroppens och själens tillstånd efter döden.

När han utlade sjetten punkten, lade han församlingen på hjertat att framför allt akta sig för falske lärare, hvilka kunna förderfva kropp och själ till helvetet. Sådana, sade han, äro alla, som med de syncretister förkunna, att man skall visa fördragsamhet mot papister, calvinister, vederdöpare och de grofve, afgudadyrkande ryssarna, afvika från vår rena lutherska tro i många stycken, framhålla likasom de påfviske och majoristerna, att goda gerningar förvärfva menniskan saligheten, skilja mellan de nyssdöpta barnens

tro och fullvuxnas tro, likasom den ej vore af samma natur, fördela tio Guds bud efter calvinisternas sätt, m. fl. nya och skadliga meningar. På ett kraftigt, ljungande språk fortsatte han i denna anda, och det var, efter de rykten om irrlärlighet han förut hade satt i omlopp om Terserus, klart för alla att han härmed syftade på biskopen.

Denna mot kyrkans högsta ämbetsman och öfverherde offentlig utkastade beskyllning väckte ett oerhördt uppseende. Man hviskade åt hvarandra, somliga skakade missnöjda på hufvudet, andra sträckte på sig för att se hvilken min biskopen skulle göra till detta. Men Terserus satt till utseendet lugn och värdig i domkapitlets bänk. Först då jordfästningen var förbi och församlingen under orgelns brusande toner lemnade kyrkan, sade han åt den gamle domprosten Alanus, som med böjd rygg och darrande hufvud gick vid hans sida:

— Sannerligen, illa och ovist har doktor Enevaldus handlat, och ej såsom det höfves en ordets rätta tjänare. Men det kan komma att bringa honom ofärd.

— Ja, sade domprosten, stammande på målet, han är häftig och våldsam i sitt nit. Jag prisar vår Herre, att ingen kan förekasta mig, gamle man, dylika tillvitelser.

Svenonii oblyga angrepp var mer än Terserus hade kunnat föreställa sig. Väl hade Svenonius redan året förut vid ett besök i Stockholm sökt göra honom misstänkt hos regeringen genom att i förvrängd form rapportera om yttranden, som biskopen i en trosfråga hade fällt vid en synodal-disputation i Åbo. Svenonius hade då tillika uppmanat regeringen att hålla vaksamt öga på biskopen, att han ej skulle föra den finska kyrkan till affall från rikets stadfästa tro.

Terserus hade känt sig djupt kränkt genom denna illvilja, så mycket mer som han bevisat Svenonius så mycken

vänskap och godhet. Då Terserus nemligen vid Åbo akademis öppnande 1640 blef utnämnd till professor i teologi vid denna Finlands nya högskola, var Enevald Svenonius en af de många från Sverige hemmavarande ynglingar, hvilka då inskrefvos som studenter vid den nya akademien. Terserus såg genast, att den unge, men fattige studenten var begåfvad med ett sällsynt godt hufvud, och tog honom under sin särskilda vård. Han förskaffade honom ett stipendium samt bostad och uppehälle såsom informator hos en af stadens anseddaste borgare, Jakob Wolle. När Terserus sedan efter några år utnämndes till teologie professor i Upsala, fick Svenonius följa med såsom informator för hans barn. Utom det att Terserus sålunda sörjde för den begåfvade ynglingens ekonomiska behof, handledde han honom i hans studier, och när Terserus sedan tio år derefter blef biskop i Åbo och akademiens prokansler, utverkade han att Svenonius, som emellertid blifvit eloquentiæ professor vid Åbo akademi, erhöill teologieprofessionen, hvilken då var ledig, sedan den 70 årige Martin Stodius tagit afsked och dragit sig tillbaka till sitt prebendepastorat, Nådendal.

Det hade, som sagdt, gränt den rättskaffens Terserus djupt, då han fick veta, att Svenonius sökt göra honom misstänkt hos regeringen, och sålunda lönat hans godhet och välvilja med ondt. Terserus hade i första uppbrusningen tänkt anklaga honom för smädelse, men minnet af den vänskap han hade hyst för Svenonius allt från dennes studenttid, stämde gubben försonligt. Julen stundade, han skulle juldagen gå till nattvarden och sedan efter någon dag anträda en lång och svår resa, en visitationsresa till socknarna i Österbotten. Snart sextio år gammal, tänkte han på, att han när som helst kunde kallas bort från detta lifvet. Dessutom samkade det sig ju illa, tyckte han, att reli-

gionens båda högsta representanter, biskopen och akademiens främste teologieprofessor, voro i öppen strid och fiendskap med hvarandra. Och måhända hade Svenonius trott sig handla efter sitt samvetes bud, förledd af något missförstånd, och någons samvete fick ingen tvinga. Terserus hade därför dagen före julaftonen farit ut till Svenonii tre mil från Åbo belägna prebendepastorat, Brunkala, och bjudit honom vänskap och försoning. De hade då ingått förlikning. Terserus gaf honom sitt nyss från trycket utkomna, till en hjälpreda för presterna afsedda stora katekes med en vänlig begäran, att Svenonius hädanefter som en vän och broder skulle uttyda allt till det bästa. Och dermed hade de sedan skilts som förtroliga vänner.

Men knapt hade Svenonius efter julferiernas slut kommit tillbaka från Brunkala prestgård, innan han lät höra, att Terserus i sin katekes på ett betänkligt sätt afvek från den fastställda kyrkoläran, genom sådana villfarande och högeligen betänkliga uttalanden, som att, oberoende af skiljaktighet i tros läran i öfrigt, enhvar är en god kristen, som har den apostoliska tron; att englarnas boning är en skapad himmel och ej funnits af evighet; att Kristi nedstigande till helvetet bör förstås som ett bildligt uttryck; samt föröfrigt ett humanare uppfattningsätt af de olika kristna bekännelserna. Nu rågade han med detta nya anfall från predikstolen måttet af sin otacksamhet och svek öppet den broderliga vänskap, de lofvat hvarandra!

Jacobus Chronander råkade Petrus Torpensis på kyrktrappan.

— Det der var skurkaktigt! sade Petrus. Då han vågar säga sådant inför hela församlingen, hvad skall man då ej få höra i nästa vecka, då hans mot biskopens katekes skrifna disputation skall ventileras. Jag önskade, att

någon då skulle uppträda och om ej annat, så åtminstone förarga honom rätt ordentligt.

— Det skall jag åtaga mig, sade Chronander, i det samma han tog sig af hatten och med venstra handen på värjfastet gjorde en vördnadsfull bugning för jungfru Anna Svenonia, som just gick förbi med sin moder, och med en högdragen blick besvarade hans helsning.

— Ja, gör det, hederliga själ, utropade Petrus, och kom så gå vi till Palikkas källare och tala närmare om saken — eller låt oss gå till Mutters krog, der får man ypperligt tyskt öl, tillade han.

— Ja, låt oss gå, svarade Chronander. Den bofven skulle jag vilja hudflänga.

Anna Svenonia hade just hunnit ner för kyrktrappan, då hon uppe på trappan såg Hebla Tersera med sin faster Gudelina. Hon lemnade genast modern och skyndade åter uppför trapporna till Hebla, samt följde sedan med henne. Detta hennes förtroliga förhållande till biskopens dotter väckte ej litet uppseende bland folket, men hon besvarade alla nyfikna blickar med en stolt kastning på hufvudet, och då hennes fader gick förbi och vände sig om för att säga henne något, gaf hon honom ett ögonkast så fullt af ovilja och utmanande trots, att han utan att yttra något fortsatte sin väg.

När Anna sedan kom hem, kallade fadern henne in till sig.

— Hade jag inte förbjudit dig att umgås med biskopens dotter? sade han häftigt.

— Jo, svarade Anna och såg honom lugnt i ögonen.

— Och ändå vågar du göra det, och dertill än just i dag, ännu på sjelfva kyrktrappan?

— Ja, svarade hon som förr.

— Men huru vågar du så trotsa min vilja?

— Emedan jag inte vet, hvad Hebla har gjort för ondt, och emedan jag känner, att min vänskap just i detta ögonblick måste vara henne kärare än någonsin.

— Flicka! röt fadern, om du ännu en gång vågar öfverträda min befallning, så skall du få lära dig hvad det vill säga, att inte lyda sin far.

— Jag kommer aldrig att lyda en befallning, som är kränkande både för mig och för henne, aldrig! sade Anna uppflammande.

Fadern blef blek af vrede. Han höjde sin hand och tog ett häftigt steg framåt, men hejdades åter af den egenomliga glöden i hennes svarta ögon.

— Du är en tjurskallig tattarunge! hväste han och sänkte sin hand. Du är lik din mormor, som var tattarflicka, och sådan din mor skulle vara, om hennes sinne inte blifvit böjdt i tid. Men jag skall nog böja också ditt styfva sinne, lita på det! Gå nu till dina sysslor och försök bara trotsa mig, om du vågar, du vanartiga barn.

Anna lemnade rummet, blek och med hoppresade läppar, och hade det ej varit så sent på dagen, skulle hon fadren till trots genast skyndat till Hebla.

När hon kom ut till modren, satt denna uppskrämd i en stol och grät.

— Slog far dig? frågade hon.

— Han skulle bara vågat! sade Anna med ett egenomligt leende på de darrande läpparna.

— Du skall för Kristi Jesu skull inte sätta dig emot din far, han är så sträng och hård, när han blir vred, suckade modren. Du har inte fått se det ännu.

III.

Biskop Terserus satt i sitt arbetsrum, beläget åt gatsidan i hans stenhus vid Gamla Kyrkogatan tätt invid domkyrkan. Midt på golvet stod ett stort, med grönt kläde betäckt bord, öfverlastadt med böcker, papper och skriftyg. Biskopen satt i en med brunt läder beklädd karmstol vid bordets ena ända och dikterade slutet på ett circularbref för sin skrivvare, studenten Andreas Aschelinius, som satt vid bordets långsida:

„Uti Österbotten, synnerligen i de norra, folkrika och förmögna socknarna, både finska och svenska, såväl som och på Åland och några församlingar här i svenska skären, är nu genom Guds nåd och presternas flit så vidt kommet att nästan alla, som under sina 20 eller 30 år äre, kunna färdigt läsa i bok sitt modersspråk, catechismum, Evangelia och psalmboken. I Leksand i Dalarna hölls det ännu för en mansålder sedan för ett stort under, att en bondgosse eller bondflicka kunde läsa i bok. Men nu, fyratio år senare, skulle det ej allenast i Leksand, utan i hela Dalarna hållas för ett vidunder, att en gosse eller flicka om 10 eller 11 år icke skulle kunna rent läsa i bok. Här i Finland är härintill hållet för en nästan omöjlig ting, att de finska bondebarnen skulle kunna lära läsa i bok, med mindre de icke skulle sändas till skolan. Men nu är likväl på förflutne år uti någre församlingar prof gjordt, så att man hoppas, att inom få år skola största delen kunna läsa i bok.

Och att dermed flerstädes kunde komma till en god begyn-
 nelse, förmanas pastores, att de låta sig vårda, att små-
 ningom få boklärde klockare, som duglige äro att lära andra.
 Och när få allenast lära, strax lära de andra af dem, till
 dess hela församlingen är boklärdd.“

— Det är verkligen glädjande, sade biskopen, sedan
 Andreas Aschelinus skrifvit ned det dikterade, att se folkets
 lust att lära. När jag ännu var i Sverige, talade man om
 finnarna såsom ett i grof vidskepelse sänkt, mot all hyfsning
 fiendligt folk. Och det var ej med de gladaste förhopp-
 ningar jag mottog detta stift. Men jag har funnit, att
 folket är godt och läraktigt. Det är endast beklagligt,
 att många af lärarena ej äro sådana, de borde vara. Här
 finnas många prester, som äro klena ej blott i Luthers ka-
 tekes och Augsburgiska bekännelsen, utan äfven i sin bibel-
 kunskap; ja, jag har varit på prestgårdar, der det ej ens
 funnits någon bibel. De skylla på sin fattigdom och på de
 hårda tiderna, men denna klagan är oskälilig, då de nu här
 i Åbo kunna få välinbundna biblar för 20 daler koppar-
 mynt. Annat var det förr. Min far, som var kyrkoherde
 i Leksand, talade ofta om, hurusom han, då han kom till
 pastoratet, hade gifvit en af sina bästa dragoxar för
 en bibel.

Andreas Aschelinus räckte fram cirkuläret, som han
 under tiden än en gång hade läst igenom från början, och
 biskopen skref sitt namn derunder. När detta var gjordt,
 sade denne:

— Det återstår nu blott att lemna det till boktrycka-
 ren, så kan det i nästa vecka skickas ut till pastorerna.
 Skrif nu vidare till kyrkoherden i Reso, som klagar öfver,
 att några bönder bergat sitt hö på böndagseftermiddagen
 och ej afhållit sig derifrån, trots hans varning, att det ej

i sig sjelf är synd att arbeta på stora böndagar efter gudstjenstens slut; ty emedan dessa böndagar infalla i hö- och sädesanden samt fisklekar, så är det ej meningen att folket skall förnöta hela tiden, efter gudstjenstens förrättande i kyrkan, med lätja, hvarpå gemenligen följer dryckenskap och annat oskickligt lefverne, utan det är bättre att de göra sina nyttiga och nödiga sysslor, som ej utan skada kunna uppskjutas.

När detta svar var skrifvet och undertecknad, sade biskopen: Ja nu är det ingenting vidare för i dag. Men hur är det nu med edra egna arbeten, min käre Andreas. Har ni fått några nya finska poesier färdiga?

En varm rodnad flög öfver studentens bleka, intelligenta anlete. Han tog fram ett pappersblad, såg på det med ett uttryck af förlägenhet och sade, utan att lyfta sin blick från pappret:

— Jag har här en dikt om vårens ankomst.

— Låt mig få se den, sade biskopen och strök med venstra handen sitt långa ljusröda, litet gråsprängda skägg, ett osvikligt tecken att han var vid sitt vänligaste och välvilligaste lynne.

Studenten steg upp, räckte pappret åt Terserus och blef sedan stående famför honom.

Biskopen läste dikten.

— Bra, sade han, rätt bra. Ni har i detta poem lyckats väl öfvervinna de svårigheter, ett ouppodladt språk ställer i vägen för meter och rim, nästan ännu bättre än kyrkoherden Hemming, salig i Herranom, som gaf oss vår finska psalmbok. Och ehuru Horatii vackra sång „Diffugere nives, redeunt jam gramina campis“ synes hafva gifvit eder den första inspirationen, har ni dock varit sjelfständig i kompositionen. Det som särdeles fögnar mig, är den

varma gudsfruktan, hvilken framträder i poemet. Så bör man skriva vers — ej blott till ett gladt skämt och tidsfördrif, utan till en vederqvickande och uppböjande själsnjutning.

Studenten, som under det biskopen läste genom hans verser, forskande gett akt på uttrycket i hans ansigte, mötte nu hans blick med strålande ögon.

— Ja, högvördige herr biskop, sade han, just detta har jag tagit till mitt ögonmärke. När jag i mitt hem med mina småsyskon hvarje morgon och qväll stämde in i de psalmer, min gamle gråhåriga far sjöng ur psalmboken, och hörde honom många gånger säga, att ingen större gåfva kan gifvas någon, än förmågan att sålunda kläda i ord de dyrbaraste känslor, som ligga förborgade i människornas bröst, då önskade jag innerligt att jag skulle få denna förmåga, och jag lofvade mig sjelf, att jag skulle begagna den endast i allvar och gudsfruktan.

— Rätt så, unge vän. Och att ni författar edra verser på det språk, som talas af menige man, deri gör ni sannerligen en god gerning. Det är de okunnige vi skola upplysa, de olärde vi skola undervisa. Men innan ni går, måste jag låta min dotter läsa ert vackra poem.

Biskopen steg upp, gick till dörren, som han öppnade, och ropade ut i det angränsande rummet:

— Hebla! Kom litet hit!

Hebla kom in och helsade vänligt på studenten.

— Se der får du läsa ett vackert poem, som herr Andreas har skrivit, sade Terserus och lemnade henne pappret.

Hebla tog pappret och läste. I detsamma kom en akademiekursor och lemnade åt Terserus en liten bok, som samma dag hade utkommit från trycket. Den hade till titel

„Varning för affall ifrån trone“ och var författad af Enevaldus Svenonius. Efter allt hvad som förefallit, anade Terserus att detta var något nytt, lömskt anfall mot honom, och började derfor genast taga kännedom om den lilla skriftens innehåll. Snart hade han läst tillräckligt för att finna, att det verkligen var ett det mest hänsynslösa försök att göra honom misstänkt för vilsefarande läror och en upprepning af de beskyllningar, som Svenonius utslungat mot honom i sin predikan, fastän han ej heller nu uttryckligen var nämnd. Med af vrede rynkad panna, läste han kapitel efter kapitel i den af hätska utfall och uppenbara förvrängningar flödande boken.

Hebla och Andreas stodo vid fönstret. Den unga flickan hade läst poemet, som i sina enkla, om folkvisan påminnande strofer andades värstämning och blyg kärlek. Hon visste nog, att det var till henne verserna ville tala, och hennes hjerta slog häftigt, under det hon höll pappret i sin hand och med en vänlig blick såg på den vackra, bleka studenten. De rodnade båda, men ingendera fann något att säga.

— Får jag behålla verserna? bad Hebla slutligen, när den långa tystnaden började göra henne ytterligare förlägen.

— Så gerna. Tycker ni då om den? svarade Andreas.

— Jo, riktigt mycket, sade Hebla med en så oförställd glädje, att det ej var tillfälle till något tvifvel om uppriktigheten af hennes försäkran.

De hade allt från hösten råkats hvarje dag, sedan Andreas blef handsekreterare hos hennes far. Den sympati som redan därförinnan hade uppstått hos dessa båda unga och renhertade menniskor, befästes ytterligare genom den dagliga beröringen. Mången skymningsstund hade han suttit

med den vänliga familjen kring aftonbrasan, som flammade i salens hvitrappade stora spis, och derunder allt mer lärt sig beundra Heblas hjertliga sinnelag och den stilla vänlighet, hvarmed hon gjorde sina husliga sysslor. Hennes mor var död sedan sju år, och omsorgen om det stora hushållet och de många små syskonen delade Hebla troget med sin styfmoder och sin faster Gudelina. För den fattiga bondgossen voro dessa aftnar i biskopens familj högtidsstunder, dem han ej velat byta mot något annat i verlden, om ej mot det egna barndomshemmet. Men hans föräldrar voro döda, hans bröder hade stupat i kriget i Tyskland och hans systrar hade gift sig. Han hade af sitt barndomshem med dess armod, dess redbarhet och trägna flit endast minnet kvar, och när han någon gång talade om det, der han satt i biskopens familj, spred sig ett märkbart vemod öfver hans ansigte. Hans blick irrade drömmande öfver det väl försedda rummet, med dess af präktiga sparlakan omgifna himmelsäng, dess väldiga snidade ekskåp, de i perlgrå oljefärg målade tygtapeterna, bänkarna med röda sammetshyenden och de beqväma, läderbeklädda karmstolarna, — men han var i sina tankar åter i det sotade pörtet, der röken hängde som ett ljusblått moln under takresningen, pertan brann med långt, ringlande kol i sin jernklyka och mor rörde i den stora grötgrytan, under det pigorna sutto vid sina surrande spinnrockar i skenet från den flammande spiselden, far slöjdade med pipsnuggan i munnen och små syskonen lekte på golfvet bland spånorna.

Det var isynnerhet tvenne par ögon som i sådana stunder med varmt deltagande hvilade på honom — jungfru Heblas och den gamla fasterns, jungfru Gudelinas. Hos den sist nämnda hade Andreas från första ögonblicket blifvit stor favorit, och hon visade sin välvilja för honom ej blott

genom att rundligen fylla de korgar med matvaror, hon för hans räkning skickade till hustru Davidsson på Ryssbacken, såsom lön för hans skrivarebefattning hos biskopen, utan äfven genom ett par stora kragar, som hon sjelf broderat på holländskt lärft med finaste klostersed, och som togo sig förträffligt ut på den nya helkostym af svart kläde, han fick af biskopen till jul. Åtskilliga par varma strumpor af svart ull, tillkomna under den vänliga gummans flitiga fingrar vid aftenbrasan efter dagens arbete och möda, hade också hamnat i den unge studentens kista.

Hebla och Andreas stodo och talade halfhögt vid fönstret, utan att gifva akt på biskopen, som flammande af vrede ögnade igenom Svenonii broschyr. När han slutat läsningen, steg han upp och tog sin käpp och sin hatt.

— Hvart skall far gå? frågade Hebla, som nu först märkte, att han var högeligen upprörd. Vill ej far taga kappan på; det ser ut att bli regn.

— Jag går upp till konsistorium. Jag har något att säga åt doktor Enevaldus, sade Terserus med sammanpressade läppar, under det Hebla hjälpte den sidenfodrade sammetskappan på honom.

Äfven Andreas tog afsked och gick till sina föreläsningar. Hebla kunde från fönstret se, hur han med sina böcker under armen gick öfver gatan och vek om nästa hörn in på Akademie gränd, ditåt den ena studenten efter den andra sågs styra sina steg.

När Terserus inträdde i konsistorii samlingsal, voro professorerna ännu församlade; det hade nemligen varit konsistorii sammanträde på morgonen. En häftig ordvexling uppstod nu mellan Terserus och Svenonius, d. v. s. häftig från Terseri sida, men öfverlägset lugn och beräknande från Svenonii. När Terserus slutligen förebrädde honom, att

han illa belönade den vänskap, Terserus visat honom från hans barndom, svarade Svenonius, att han ej handlat af ovänskap, utan blott för att försvara den rena evangeliska läran, och inbjöd Terserus att vid den disputation, som skulle ega rum följande dag, offentligt förklara och, om han kunde, försvara sina åsigter.

Terserus lofvade göra det och lemnade i vredesmod Svenonius och konsistoriet.

IV.

Akademiens större auditorium var till trängsel fylldt med åhörare — ett par hundra studenter, medlemmar af hof-rätten och domkapitlet, samt universitetslärare. Alla voro i den största spänning, ej blott emedan frågan gälde, huruvida biskopen skulle blifva öfverbevisad att hafva gjort sig skyldig till villomeningar, utan också för det nöje man väntade sig af en disputation mellan den hetlefrade, rättframme Terserus och den sluge, kallt beräknande teologieprofessorn. Och sjelfva frågan var äfven af ett alldeles särskildt intresse, ty allmänhetens uppfattning af densamma var, att Terserus beskyldes för att alldeles förneka helvetets tillvaro.

Disputationen försiggick under den vanliga akademiska formen. En ung student satt i egenskap af respondent i katederns nedra afdelning, och det tillkom honom att svara på alla de mindre väsentliga anmärkningarna. I katederns öfre afdelning presiderade Svenonius, beredd att upptaga stridshandsken, så snart en allvarligare dust förestod.

Då klockan var quart öfver åtta, öppnade Svenonius disputationsakten med ett tal, i hvilket han betonade vigten af att strängt hålla fast vid kyrkans antagna lära. Den minsta afvikelse derifrån var ett semen atheismi (frö till ateism). Synnerligen farliga voro alla försök att bildligt tolka en del läror, hvilka böra tagas efter ordens enkla betydelse. Ett ställe, som ofta varit utsatt för en sådan

tolkning var läran om Kristi sannfärdiga nedstigande till helvetet och pinorummet, och hans derstädes vunna seger och triumf, hvilket mången nu för tiden, sade han, ville hålla för en människofabel eller en i Wittenberg kvarlemnad munkdikt. Hvar och en, som hade öga för religionens höga sanningar, måste ju inse huru viktigt för hela lärobyggnaden det var, fortfor han vidare, att detta nedstigande till helvetet och denna seger öfver helvetets portar voro verkliga, och ej borde fattas blott som bildliga uttryck, hvilka skulle beteckna Kristi lidande och död. Att hela personen Kristus Jesus, Gud och människa, efter begrafningen nedstigit till helvetet, d. ä. pinorummet, personligen öfvervunnit djefvulen och förstört helvetets magt, sådan är läran i konkordieformeln, och så bör den förstås efter orden.

Sedan Svenonius vidlyftigt utlagt denna fråga och öfriga formaliteter med de ömsesidiga helsningstalen undanstökats, börjades disputationen af ordinarie opponenter, en ung teologiestuderande. När denne slutat, framsteg Jacobus Chronander. Ehuru tillhörande juridiska fakulteten, var han dock som alla dåtida studenter väl förfaren i teologiska disputationer, och dessutom voro dessa disputationer förnämligast språköfningar för de studerande. Deremot väckte den påfallande elegansen i hans drägt en synnerlig uppmärksamhet, hvilken, hvad professorerna och domkapitlets medlemmar samt öfrige äldre män vidkom, ej var af det smickrande slaget. Den halfkorta sammetsjackan satt ledigt och behagfullt, den bruna långperuken var omsorgsfullt kammad och lockad, silkestrumporna voro af oklanderlig hvithet och sammetsknäbyxorna hade denna öfverdrifvet vida, moderna puff-form, mot hvilken Svenonius nyligen hade dundrat i en predikan i domkyrkan, dervid han vid den odödliga

guden hade varnat en hvar att ej genom sådana omättligen vida byxor förmå vår frälsare Jesus Kristus att sända förhärjande krig öfver vårt land. Svenonius rynkade pannan. Han såg förmodligen, kanske ej alldeles utan skäl, ett utmanande trots häri, och äfven största delen af auditoriet gjorde det samma, att döma af den rörelse som uppstod, då Chronander trädde fram.

Chronander började sin opposition med några anmärkningar mot sjelfva teserna, framställda med en viss anstrykning af nedlåtande öfverlägsenhet och derjemte med en bismak af gyckel, som genast satte auditoriet i en angenäm stämning. Van vid juridikens spetsfundigheter och fullkomligt hemma i latinets, satte han respondenten mer än en gång i förlägenhet, och hvarje gång denne stammande sökte reda sig ur labyrinten af opponentens med tillhjälp af alla logikens knep intrasslade slutledningar, lyste ett förnöjdt småleende på de lärde människens läppar.

När Chronander hållit på härmed inemot en timme, riktade han med en elegant öfvergång från respondentens svar på hans sista anmärkning den fråga till präses, om det verkligen fans uppgifvet i den heliga skrift, att Kristus hade nedstigit till helvetet, något som han med präses benägna tillåtelse tog sig friheten att betvifla.

Präses svarade, att här ej var fråga, huruvida skriften i mer eller mindre utförliga ordalag omnämnde detta faktum. Men af skriftens ord i Petri första epistel kap. 3, att Kristus „var död till köttet men lefvande gjord till anden, i hvilken han och gick åstad och predikade för andarne i fängelset, hvilka fordom icke trodde när Guds långmodighet bidades i Noachs dagar“, i Pauli bref till Kolosserna, att Kristus „afväpnat furstedömena och väldigheterna“, i Hoseas kap. 13 „ifrån afgrundens våld skall jag frälsa dem,

ifrån döden skall jag frälsa dem“; i Efeserbrevet kap. 4 „men det att han har uppfarit, hvad innebär det annat än att han och nedfarit till jordens inre rum“, hade kyrkan med sin af Gud gifna auktoritet, utbildad i fråga varande dogm, hvilken ingick som ett väsentligt moment i sjelfva läran.

Men denna dogm, invände opponerten, är ej något synnerligt bevis på kyrkans skarpsinnighet. Vi veta ju att Kristus, då han dött på korset, togs ned och lades i grafven, derifrån han på tredje dagen uppstod. Det skulle således varit under dessa tre dagar han besökte helvetet; att tänka sig, att han behöfde tre dagar för att öfvervinna djefvulen vore nedsättande för hans gudomliga majestät, och ej mindre nedsättande vore det att tänka sig, att han tidigare hade återvändt och lagt sig ånyo i grafven, ehuru han naturligtvis ej längre var död.

Präses utlade nu i ett glänsande, af djup lärdom flödande tal, det med descensu Cristi ad inferos förstods, att Kristi ande, medan kroppen låg i grafven, nedsteg till de underjordiska, d. ä. till det underjordiska rum, der de saliga fädrens andar uppehöll sig, hvilket i den heliga skrift kallas Abrahams sköte, och som Kristus på korset kallade paradiset, der han lofvade att röfvaren skulle få vara med honom ännu samma dag. En del bibeltolkare höllo före, att detta nedstigande till de underjordiska hade skett tvenne gånger, först då Kristus på korset utropade: „min Gud, min Gud, hvi hafver du öfvergifvit mig“, och anse de, att Kristus då för mensklighetens synders skull led de fördömdas qual i helvetet. Men sedan han genom sin död fullbordat försoningsverket, steg han åter ned till afgrunden och besegrade helvetets magt. Men dertill behöfde han i sitt gudomliga majestät endast ett oändligt litet ögonblick och den öfriga tiden innan sin uppståndelse

tillbragte han hos de saliga andarna, förkunnande för dem frälsning och evigt lif. Detta ställe, der de heliga fädren vistas till uppståndelsens dag och der de i årtusenden bidat förlossaren, är beläget, såsom ses af skriftens ord om den rike mannen och Lazarus, helt nära djefvulens och de osaliga andarnas boningar. Men då de osaligas boningar i skriften skildras såsom ett ställe eller rum i yttersta djupet och då Kristus i evangelierna berättas vara uppfaren till himlen, så måste han, för att komma till de fördömdas boningar stiga ned till helvetet; deraf ses, att kyrkans lära „descensus ad inferos“, nederstigen till de underjordiske, d. ä. till helvetet, är fullt riktig, om ock den heliga skrift ej positivt säger det. Och om Kristus ej hade nederstigit till helvetet, hvar skulle han då vunnit denna sin seger? Ingalunda på jorden, ty jorden är af Gud skapad till människans boning och Guds fotapall; och ej heller i himlen, ty i himlen bor Herren Gud och de himmelske härskarorna och derifrån blef satan med de fallna englarna utkastad; alltså måste det hafva skett i underjorden, i dödens, djefvulens och de osaliga andarnes boning och befästa borg. Han besegrade helvetets portar, heter det. Detta visar, att de osaligas boningar äro likasom ett befäst läger eller borg. Men hvem vågar väl påstå, att detta stora läger, denna omätliga borg skulle befinna sig på jordens yta, i ljuset inför Guds och hans heliga englars åsyn?

Talet, som var framsagdt med den lärde teologens hela liflighet och kraft samt späckadt med citat från en mängd författare, hvilka största delen af auditoriet knapt hade hört nämnas, gjorde ett märkbart intryck. Man såg med medlidande på den unga, eleganta opponenten, som tydligen måste komma till korta inför denna djupa, öfverväl-digande lärdom. Professorerna blickade småleende på hvar-

andra, den gamla domprosten Alanus nickade bekräftande under den stora peruk, i hvilken hans skrynkliga, pergamentlika ansigte med de hvassa, skygga ögonen nästan helt och hållet försvann, och Chronanders vänner kände sig oroliga och förlägna på hans vägnar.

Men den unge juristen satt rak och småleende på sin stol och blickade präses oförskräckt i ögonen, då denne slutade och kastade på honom en blick af öfverlägset förakt. Endast en fans det i hela den talrika församlingen, hos hvilken Cronanders muntra tillförsigt fann ett gensvar. Det var Petrus Torpensis, som i sin egenskap af adjunkt vid akademien satt lägst bland universitetslärarena och med armarna i kors lutande sig mot väggen. Öfver hans fylliga, af nattens pokulerande ännu röda ansigte låg ett bredt leende och hans klipska ögon öfverforo hastigt auditoriet för att sist med ett triumferande uttryck stanna vid Svenonius i katedern.

När Svenonius hade slutat sitt långa tal, satt Chronander några ögonblick tyst. Sedan sade han långsamt och med särskild tonvigt på orden:

— Präses har framställt en mängd högeligen intressanta satser om tiden, sättet och orten för Kristi förmenta nedstigande till helvetet äfvensom om pinorummets topografi och arkitektur. Men härmed har präses öfverskridit det tillåtnas gräns på ett sätt, som är högeligen beklagligt. Konkordieformeln förbjuder nemligen *expressis verbis omnes inutiles et curiosas quæstiones* *) beträffande denna trosdogm, emedan de flesta teologer äro oense i sin uppfattning om densammans förklaring och alldenstund enfaldiga prester med hvarjehanda fabler om ett sådant uppdiaktadt nedstigande

*) Med uttryckliga ord alla onödiga och onyttiga frågor.

till underjorden förargat Guds församling och dragit vanära öfver den kristliga tron. Jag ber därför att få proponera följande syllogismum. *) Den som aflagt ed på konkordieformeln, men affaller från den samma genom att vid en offentlig disputationsakt utlägga och försvara onyttiga och förvetna påståenden, sådana konkordieformeln förbjuder att disputera om, han är en menedare; men reverendus præses har aflagt ed på konkordieformeln; ergo är reverendus præses en menedare.

Auditoriet satt slaget af häpnad öfver denna oerhörda djerfhet. Svenonius bleknade och bet ihop läpparna. Man såg att det kokade af vrede inom honom, men han bibehöll sin fulla beherskning och svarade:

— Min unge opponent synes ej kunna skilja mellan konkordieformelns ord och ortodoxin, som de innehålla i sig.

— Det är härvid endast att anmärka, parerade Chronander, att för den ortodoxi, reverendus **) præses försvarar, ej finnes något bevis i den heliga skrift, hvilket reverendus præses sjelf har erkänt; men vår rena lutherska lära grundar sig på den heliga skrift; ergo har reverendus præses affallit från den rena lutherska läran.

Blåblek af raseri slog Svenonius handen i katedern.

— Tig! röt han. Jag sitter ej här och lyssnar längre på hundgläfs. Gå hem och läs lexorna. Sådant är mera hedrande för en student.

Chronander steg småleende upp, afslutade enligt bruket sin opposition med ett elegant, svassande loftal öfver præses och den humanitet, hvarmed han åhört och besvarat anmärkningarna, hvilket dock, efter hvad som förefallit, fick en stark anstrykning af ironi. Sedan gick han och satte sig bland

*) Slutledning. **) Vördige.

de andra studenterna, af hvilka de flesta, liksom också många af de öfriga åhörarena, med glädje hade sett, att den på grund af sin ofördragsamhet och sitt högmod föga ömtyckte teologie professorn hade blifvit af honom så illa medfaren.

Svenonius såg nu med en utmanande blick på Terserus, hvilken satt i en länstol bredvid universitetets rektor. Terserus steg upp och gick att intaga opponentens plats. Han började med en begäran, att präses ville tillåta honom utan något afbrott förklara sin mening om descensu Christi ad inferos, icke så mycket för präses skull, emedan han nog visste, att denne ingalunda skulle låta rätta sig, som för auditoriets skull, att de skulle uti denna artikeln blifva rätt informerade om hans ortodoxa sententia. Sedan skulle präses i sin ordning få svara så mycket han ville. Härtill gaf präses sitt samtycke, och Terserus uppläste nu hithörande stycken ur sin katekes, der han hade anført kyrkofädernas och de förnämsta lutherska teologernas åsigter om den i fråga varande dogmen, hvilken några ansett beteckna Christi djupaste förnedring och pina, andra hans seger och triumf öfver synden, döden, djefvulen och helvetets portar, hvarigenom dogmen föres till Kristi upphöjelsetillstånd. Han anförde Luthers och konkordieformelns „helsosamma förmaning“, att vi „böre blifva enfaldigt vid vår kristeliga tro“ och ej inlåta oss i vidlyftiga, förvetna och onödiga frågor, som „oss uti Guds ord intet uppenbarade äro.“ Derpå uppläste han ytterligare stycken ur åtskilliga lärde Wittenberger teologers arbeten, uppvisande att han ej i minsta mån afvikit från deras mening. Klart och enkelt hade han i sin katekes hållit sig till kyrkans lära och, trogen Luthers och konkordieformelns varning, afskurit alla sådana frågor, som lutherska kyrkan med skäl förkastade

hos de påfviske, såsom huruvida nedstigandet till helvetet skedde före eller efter döden, om det var endast anden som nedsteg dit, endast den gudomliga delen af hans person, eller om nedstigandet skedde med kropp och ande på en gång o. s. v., hvilka frågor ej uppbygga Guds församling, utan endast åstadkomma tråtor och buller och vitna om en skolpojksaktig fåfänga att vilja veta mer än lofligt och lämpligt är.

— Reverendus episcopus behagade tillåta, föll nu Svenonius honom i talet, att jag . . .

— Tillåt mig tala till slut och afbryt mig icke! sade biskopen häftigt.

— Episcopus är academiæ procancellarius, som skall vaka öfver akademins constitutiones, hvilka föreskrifva, att alla disputationer böra ske placide, sine scomatibus, calumniis, injuriis, rixis, altercationibus, mutuis odiis ac interpellationibus, fortfar Svenonius.

— Det är ej emot academiæ constitutiones, svarade Terserus med stegrad häftighet, att jag först får tala, I sedan svara, och sålunda kan allt sine rixis et altercationibus afgå. Gud och öfverheten hafva satt mig till en inspectorem öfver eder såväl som öfver excersitia academica, men ej eder öfver mig.

— Jag, svarade Svenonius med retsam sjelfbeherskning, är af kunglig majestät förordnad till professor vid denna kungliga akademi. Derfor tillkommer det mig att i kraft af mitt ämbete försvara trons och lärans renhet mot hvarje förvrängning. Men det är en förvrängning af läran, att ej vilja förstå Kristi nedstigande till helvetet såsom något som verkligen skett, utan söka förklara det vara ett bildligt uttryck. Detta är hvad reverendus episcopus noster gör, och jag är deröfver högeligen ängslig i min själ, ty han

affaller derigenom från den rätta renlärigheten, afviker från augsburgiska bekännelsen och gynnar calvinisterna.

Nu kunde Terserus ej längre hejda sig. Med dundrande stämma och purpurröd af vrede skrek han:

— Om någon af enfaldighet hyllar sådana ogrundade meningar om descensu Christi ad inferos, som han hört af andra, så kan det honom till saligheten intet skada. Men den som gör det, oakadt han blifver varnad och klarligen öfvertygad, och fortfar att till församlingens förargelse vidhålla sina onyttiga och förvetna spörsmål, han är i sanning nära att beträda irrlärighetens väg. Det vore bättre, att I syssladen med de oss af Guds ingifvelse lemnade trosartiklarna, och låte alla papistiska dumbheter och förvetna spörsmål och påståenden fara. Dessa förvetna spörsmål och påståenden, genom hvilka den rätta läran om Kristi nedstigande förderfvas, äro ingifna antingen af Gud eller af djefvulen; men de kunna ej vara ingifna af Gud, emedan i sådant fall Guds ord skulle expressis verbis nämna derom, och i Guds ord finnas intet bevis för dem; alltså äro de af præses vidhållna spörsmål och påståenden ingifna af djefvulen. Detta är ej heller att undra öfver, förifrade sig biskopen vidare, ty præses har i allt sitt lefverne låtit se, att han har allenast en död tro, af hvilken inga goda gerningar utflyta, utan ovänskap, kif, nit, vrede, trätor, tvedrägt, partisinne, såsom Paulus uppräknar i Galaterbrevets femte kapitel ibland köttens gerningar, ett lefverne som måste lända akademien och kyrkan till obotlig skada. Hur har han icke börjat i alla sina predikningar, disputationer och föreläsningar, vid gästabud, i ölbänk och hvar han är, ropa öfver synkretister uti hela staden! Ja hela landet har han uppfyllt med sitt tal om synkretisteri, så att allmänheten nu tror, att mellan oss här i Åbo är en skiljaktighet i religionen,

hvaraf kan följa oenighet och buller i fäderneslandet. I betraktande af allt detta kan jag ej kalla præses en ungdomens lärare, utan fast mera en ungdomens förförare. Den som ej håller med Luthers lära, är ej en renlärig lutheran; men præses håller ej med Luther, ergo är præses ej en renlärig lutheran.

På detta häftiga angrepp svarade Svenonius med isande lugn:

— Den som i en trosartikkel håller med calvinisterna, är en calvinist; men reverendus episcopus noster håller med calvinisterna; ergo är reverendus episcopus noster en calvinist. Augsburgiska bekännelsen hänför Kristi nedstigande till hans upphøjelse, men reverendus episcopus noster hänför det till hans förnedring och har sålunda affallit från augsburgiska bekännelsen.

Terserus reste sig häftigt.

— Detta är tvärtemot hvad jag skrifvit i min catechismo och hvad jag här i begynnelsen sagt. Sådant kallar jag aperta calunnia *) och härtill vill jag intet svara.

Terserus vände honom derpå föraktfullt ryggen och yttrade till åhörarna:

— Låtom oss alla hålla oss till vår kyrkoläras ord, såsom de lyda, troende Kristum vara sannfärdeligen nederstigen till helvetet och att han med detsamma öfvervunnit djefvulen och helvetets portar. Men på hvad sätt han ådagalade sin seger och triumf öfver djefvulen och de fördömda andarna, derom äro vi alla okunniga, emedan detta ej blifvit uppenbaradt för oss.

Sedan han sagt dessa ord, lemnade han salen utan att afsluta sin opposition med de vanliga höflighetsfraserna.

*) Öppen smädelse.

Utan att visa sig vara på minsta sätt bragt ur jernvigt såg Svenonius omkring sig, likasom för att uppmana ännu andra opponenter att stiga fram, men rektorn steg då upp och förklarade, att tiden var ute och att man ej finge öfverträda akademins konstitutioner, hvarför disputationsakten nu var slut.

Chronander och Petrus Torpensis råkades i trappan.

— Nå, det gick ju förträffligt, sade Petrus och slog honom skrattande på axeln. Det var roligt att se, hur rasande den högfärdiga perukstocken blef. Men åt skön Anna torde du nu få säga farväl.

— Ja, jag tänker nog det, svarade Chronander med en suck.

— Nå, så gå vi till Mutter och skölja ned sorgen, sade Petrus, och trösta oss med, att hon nog tager en annan. *Varia et mutabilis est femina.*

Han tog Jacobus under armen och så gingo de arm i arm öfver skoltorget åt Tavastgatan till, följda af en flock studenter, hvilka kände sig manade att i muntert lag tömma ett stop eller par med den djerfve opponenten.

Det gick sedan muntert till på Mutters krog denna dag. Krogsalen och den dertill stötande kammaren voro fulla af drickande, rökande och sjungande studenter, tal höllos till Chronanders ära och pereatrop höjdes för Svenonius.

Något före tiotiden ljödo tunga steg på den mörka Tavastgatan. Det var stadsvakten, som gjorde sin rund och till hvars uppdrag det äfven hörde att se till, att studenterna ej sutto längre än till klockan tio på källare och krogar. I spetsen för vakten gick Långa Hindrich med sin staf. Redan på långt håll uppfångade hans öra skrälet från Mutters krog; han bad vakten skynda på sina steg, och om en stund stodo de utanför de tillskrufvade luckorna,

genom hvilkas springor Långa Hindrich tydligen bland de pokalerande studenterna kunde urskilja Jacobus Chronander. Med lystet öga skelade han in genom springorna, och då i detsamma „pereat Svenonius, vivat Chronander!“ Ijöd ur kraftiga strupar, drog han sin mun till ett bredt grin. Det der skulle han anmäla för rektor, så skulle studenterna få betaldt för senast.

Långa Hindrich drog emellertid vidare med vakten gatan framåt. Då hördes buller och häftiga rop från Mätäjärvi sidan. Vakten satte af i språng åt detta håll, men efter några ögonblick var det åter tyst. De stodo och lyssnade, men ingenting hördes och gatan var mörk som i en säck. Endast ett svagt ljussken syntes litet längre bort på samma gata. Det var en hornlykta, som hängde på sin stång framför dörren till en krog. Några minuter derefter satt vakten gemytligt derinne kring det stora, af spildt öl nedsölade bordet och lät sig krögarens öl väl smaka.

Långa Hindrich, som redan tidigare på qvällen hade tagit sig ansenligt till bästa, blef snart drucken som vanligt. Bilden af de pokulerande studenterna stod för hans tankar och eggade hans aldrig slumrande hämbegär. Nu erbjöd sig ju ett ypperligt tillfälle; han ville knipa dem allesamman. Det gälde bara att se, hvilka de voro, ty han hade genom fönstret endast kunnat känna Chronander.

Men på hans uppmaning att komma med svarade hans följeslagare, beskedliga borgare, som hade att i tur göra nattvakttjänst i staden:

— Vi orka inte mera löpa kring staden, vi vilja sitta här och dricka; låt du studenterna vara i fred. De äro ändå hyggliga gossar, bara man inte retar dem.

— Så går jag ensam, sade Långa Hindrich; det vore väl underligt, om jag vore rädd för några studentpojkar.

När han kom till Mutters krog, stälde han sig åter under fönstret och skelade in i källarsalen. Dervid kom han att med sin staf slå till fönsterluckan så att det skrälde. Studenterna sprungo till fönstret och öppnade luckorna, för att se, hvad som stod på, och då kunde Långa Hindrich ej mer hejda sig, utan krossade tvenne rutor med ett väldigt slag af sin staf.

Nu rusade studenterna ut på gatan och omringade vaktmästaren.

— Vill ni mörda mig! Vill ni mörda mig! skrek denne och slog en af studenterna med stafven i hufvudet.

En student ryckte stafven af honom. Då kastade vaktmästaren kappan af sig, drog sitt svärd och högg en annan af studenterna i ryggen, utan att dock tillfoga dess vidare skada, än att studentens rock erhöll ett gapande hål. Studenterna rusade nu som en man öfver den långe vaktmästaren, och innan han ännu hade hunnit lyfta svärdet till ett nytt hugg, hade de gripit honom i armarna och kastat honom omkull. En student slog honom med stafven öfver handlofven, så att han släpte svärdet, som klingande föll i gatan, en annan tog upp det och högg vaktmästaren några slag med flatsidan öfver hufvudet, så att huden i pannan fläktes upp och bloden började rinna.

Tumultet och ropen hördes ända till kortigalet, derifrån vakt genast skyndade ut med bardisaner, svärd och lyktor. När de hördes komma i språngmarsch från Gropen och lyktskenet syntes röra sig vid ändan af Tavastgatan, togo studenterna till fötters, och vakten fann vid sin framkomst till stridsplatsen vaktmästaren ensam, liggande drucken och blödande i den djupa gatsmutsen, beröfvad staf och svärd och kappan vräkt i rännstenen, der värvattnet i en porlande fors vältrade fram sopor, afskräden och annan

orenlighet, som under dagens lopp kastats ut från gårdarna och ökat gatans djupa moddlager.

Från det sönderkrossade fönstret stack krögerskan ut sitt förskrämda ansigte och frågade:

— Oo'ko tappanu' hän't? (Ha de dräpt honom?)

— Ei näy olevan vaarallist'; mutt' vaktmästar' on juovuksiss' kuin sika (det synes ej vara farligt, men vaktmästaren är full som ett svin) svarade en af vakten.

Mutter skrufvade åter till sina fönsterluckor. Vakten tog upp den slagne och bar honom till närmaste bardskärare för att få hans sår undersökt och förbundet.

Följande dag blef saken anmäld hos rektor. Ingen annan student än Chronander kunde vaktmästaren nämna, och äfven mot honom hade han ej annat att anföra, än att han suttit på källaren efter klockan tio och att han sannolikt varit med om att ropa „pereat Svenonius“ äfvensom om öfverfallet på vaktmästaren. Hur många studenterna voro, kunde han ej heller uppgifva, endast att de „alla hade haft glas och pipor och voro de så många som i källarsalen rymdes.“ Den tyska bardskäraren, som förbundet vaktmästarens sår, gaf det utlåtande, att det föga felats, att skadan hade blifvit lifsfarlig. Den slagne hade fyra hål i hufvudet, dock ej genom hufvudskålen, samt några mindre blånader på benen och ena armen. Såren, tillade han, kunde nog blifva farliga, „ville Hindrich inte akta sig eller sin helsa, utan dageligen drack och fylte sig.“

Chronander ålades att uppgifva de studenters namn, hvilka denna qväll varit på Mutters krog. Han vägrade oakadt förnyade uppmaningar att göra det och dömdes då att sättas i prubban, till dess saken kunde utredas. Då steg Ericus Binningius fram ur studentflocken och angaf sig öppet såsom den, hvilken hade ryckt stafven af vaktmästaren

och slagit honom dermed öfver armen, samt yrkade att Chronander skulle frikännas. Äfven de öfriga studenterna, som deltagit i slagsmålet eller blott varit med på krogen, följde exemplet och angåfvo sig sjelfva. Derefter resolve-rades, att alla de, som deltagit i slagsmålet, skulle „gå i prubban“ tills vidare ransakning kunde ske. Bland dem var äfven Chronander. Han hade väl ej slagit vaktmästaren, men uppgaf sig hafva tagit honom i armen. Han ville nämligen dela kamraternas öde.

Prubban var ett medelstort rum i kyrkomuren, för-seedt med en lafve, hvilken tjenstgjorde som sofplats, en kring väggarna löpande bänk, ett bord och några stolar. Dörren var gles och rank, fönstret utgjordes af en glugg med söndrigt glas, och mellantak sagnades. Väggarna, bordet, bänkarna och dörrarna voro fullristade med namn, vitzer, epigram och karrikatyrier, bevarande minnet af de många som aflöst hvarandra här. I spiselvrån funnos spår af häst-spillning; pedellen, som egde att vårda prubban, hade under den nyss försiggångna marknaden för en kanna öl hyrt ut det för tillfället lediga rummet till stall åt ett par marknads-bönder, för hvilket egenmyttiga påhitt han nu fick en skur ovet af studenterna och en vederbörlig föreställning af rektor.

Följande dag voro de åter uppkallade till konsistorium. Såväl utanför akademien, som i förstugan hade samlat sig en mängd studenter och borgare. De sistnämnda hade inlemnat en skrift till konsistorium, i hvilken de klagade öfver studenternas uppförande och yrkade, att studenterna hårdt skulle straffas, emedan eljest ingen af borgerskapet kunde gå säker i vakt om nätterna.

Rektor tog emot skriften och när han hade läst igenom den, sade han med värdighet åt den borgare, som framlemnade skrifvelsen:

— Har någon af studenterna öfvat någon orätt och blifvit onäpst, så mågen I stiga fram och vitna detta. För öfrigt skall så begås, att ingen sin galenskap sig till godo åtnjuter; utan den som syndar, skall straffas.

Under studenternas triumferande leenden och ett föremål för deras speglosor trängde sig borgaren ödmjukt med hatten i hand åter ut genom floeken.

Kort derpå blef det rörelse i korridorerna. Landshöfdingen, justitieborgmästaren och stadssyndicus anlände nu. De hade anhållit att få öfvervara undersökningen, alldestund saken gälde att anfall med blanka vapen på en af stadens tjenare, stadd i sin tjensteutöfning, och sålunda var lifssak, isynnerhet om vaktmästaren, såsom att förmoda var, skulle dö af sina sår. Rektor hade resolverat, att de väl, i fall de uppträdde som målsegande, fingo vara närvarande, men att de ej i egenskap af civila myndigheter hade att blanda sig i konsistorii tillgöranden. De infunno sig nu och fingo plats vid ett bord i konsistorii sessionsrum.

Sedan undersökningen försiggått med omständliga vitnesförhör, hvilka upptogo hela förmiddagen och hvarvid det ofvan skildrade förloppet i alla sina detaljer bekräftades, uppsteg landshöfdingen och yrkade, att de af studenterna, hvilka våldfört sig på vaktmästaren, skulle sändas till slotts-fängelset.

Då uppläste rektorn drottning Kristinas för universitetet utfärdade privilegier, enligt hvilka akademien hade sin egen domsrätt, samt vidare akademins kanslers, riksdrottset Pehr Brahes utlåtande rörande en tio år förut väckt fråga af samma beskaffenhet, och anförde slutligen Upsala universitets exempel, vid hvilket samma ordning alltid iakttagits. På grund häraf förklarade rektor, att konsistorium förbehöll sig att okränkadt få utöfva sin domsrätt öfver af studenterna

begångna förbrytelser. Landshöfdingen steg då upp och aflägsnade sig, åtföljd af borgmästaren och stadssyndicus.

När de hade gått resolverade konsistorium, att de i slagsmålet delaktiga studenterna åter skulle gå i prubban, till dess ännu några vitnen blifvit hörda.

Det blef nu ett muntert lefverne i prubban sådant de gamla väggarna aldrig för bevitnat. Petrus Torpensis skickade i hemlighet till studenterna öl och spanskt vin äfvensom spelmän med trummor och trumpeter och der blef „rumoradt, druckit och skrikt“, så at hela kyrkoqvarteret den natten ej fick stort någon blund i sina ögon. Tidigt följande morgon begaf sig rektor, som nu underättades om saken, dit för att göra ett slut på oväsendet. Han fann pedellen ligga drucken och insomnad vid nedersta trappsteget. Dörren till prubban var aflyftad och låg kastad öfver en grafsten på kyrkogården, och studenterna sutto och pokersade och sjöngo kring en i spisen flammande väldig brasa, under det musikanterna gjorde sitt bästa med sina trummor och trumpeter. Det var ett oljud och oväsen, som kunde väcka de på kyrkogården och i kyrkan begrafna döda upp ur sina grafvar.

När rektorn, den upplyste och frisinna Andreas Thuronius, som genom sin värdiga protest mot konsistorii dödsdom öfver den för trolldom anklagade studenten Eolenius tillvunnit sig ungdomens beundran och kärlek, visade sig i dörren, tystnade skrålet och studenterna reste sig upp och blottade sina hufvuden, ställande sig framför och döljande de kamrater, hvilka hade tagit sig för mycket till bästa. På rektors tillfrågan huru de vågade företaga sig ett dylikt, mot akademins statuter stridande sjelfsväld, svarade Chronander, att aprilnatten varit så kall och prubban så illa försedd, att de voro tvungna att köpa ved och eljest göra

allt för att hålla sig varma. Rektorn fann, ehuru han var tvungen att för sitt ämbetes värdighet bibehålla en sträng uppsyn, hela tillställningen så löjlig, att han var nära att brista ut i skratt. Han tillsade emellertid studenterna att lemna den dörrlösa prubban och tyst och stilla gå en hvar hem till sig, hvilken tillsägelse de lofvade efterkomma.

När rektorn med en barsk blick vändt dem ryggen och vek in på Gamla Kyrkogatan, kunde han ej låta bli att hjertligt draga på munnen.

— Jo, jo, de studenterna, sade han för sig sjelf, de äro sig alltid lika. Det var alls ej mindre galna upptåg vi hade för oss i Wittenberg i min studenttid. Hyggliga gossar i alla fall, bara man riktigt förstår sig på dem, tillade han, då han vid nästa hörn vände på hufvudet och såg huru studenterna, lydande hans tillsägelse, stilla tropfade af åt olika håll.

Samma dag fälde konsistorium deras dom. Den var af följande lydelse:

Emedan de anlagade studenterna äro unga och härtilldags varit stilla, sedige, saktmodige och läraktige; efter de intet gifvit orsaken till slagsmälet, utan han, som sargad blef, i det han dem först med stafven och sedan med svärdet slog; efter de intet med vapen eller värjor kommit imot honom, utan med blotta händerna, men sedan han öfverföll dem togo hans vapen; efter de intet kunde märka, att de slogo honom hårdare emedan det var mörkt; efter han ej varit stadd i utöfvandet af sin tjänst, hvilken var att anföra vakten, utan lemnat denna på en krog; och efter de äro redelige och väl meriterade mäns barn, hvilkas framtid man icke med godt samvete kan förderfva för denna saks skull, så kan icke senatus academiae fälla dem till större straff, än det de redan i prubban utstått hafva.

Men för att de rumorat i prubban, böte de en hvar 2 mark penningar.

Efter domens afkunnande stodo såväl de anklagade studenterna som en talrik skara af kamraterna, hvilka varit högeligen oroliga för dem, ännu qvar på gatan och helsade med ett trefaldigt „vivat!“ rektor och consistoriales, då dessa lemnade akademien.

V.

Sommaren hade förflutit, hösten var inne och studenterna och professorerna samlades åter i Åbo för att börja sina arbeten. Biskop Terserus var i Stockholm, dit han på Svenonii angivelse hade blifvit kallad för att inför en af biskopar, domprostar, kyrkoherdar och teologieprofessorer sammansatt teologisk kommission redogöra för sina åsigtter i de omtvistade punkterna. Det berättades, att biskopen med fasthållande i det hela af sina uttalade åsigtter gjort några formella eftergifter i öfriga punkter, men ej lät förmå sig att ändra mening beträffande dogmen om Kristi nedstigande till helvetet. Han hade härom skrivit till sina vänner vid konsistorium: „Vid denna punkten vill jag stadigt hålla mig, och samvetet är mig kärare än allt annat, varandes jag i den goda förhoppning, att som jag gerna skulle förutna androm i detta mål behålla sina tankar, så skulle ock andra göra mig detsamma.“

Emellertid hade det rykte börjat sprida sig, att Terserus skulle dömas sitt biskopsembete förlustig och att Svenonius skulle blifva hans efterträdare. Det var någonting oerhördt, att sjelfva biskopen skulle afsättas för irrlärighet, och isynerhet hos menige man gaf detta rykte upphof åt de mest underliga historier, isynerhet som några år tidigare en teologieprofessor, den äldrige Martin Stodius, varit formligen anklagad för att hafva ingått förbund med djefvulen och haft hemliga sammankomster med honom nattetid på

ett högt berg vid Nummis kyrka, hvilket berg var illa beryktadt, emedan djefvulen sades fordom der hafva haft sammankomster med sina trogna. Stodius hade blifvit af konsistorium dömd sin tjenst förlustig, och ehuru akademins kansler, grefve Pehr Brahe, hade upphäft domen, trodde folket dock, att det verkligen låg något otyg till grund för anklagelsen. Vidare talades det i hela landet om, huru en student sålt sin själ åt djefvulen för penningar och sedan blifvit besatt och nu sågs springa kring gatorna i Åbo fullkomligt från vettet, och att en annan student, vid namn Eolenius, som lockat honom dertill, blifvit dömd till döden för förbund med djefvulen och nu satt i fängelsetornet på Åbo slott, för att halshuggas och brännas på torget, så snart hans dom hunnit blifva faststald. Det okunniga och vidskepliga folket, som föga förstod sig på teologiska härklyfverier och sökte någon handgriplig orsak till anklagelsen mot Terserus, talade om att biskopen stått i förbund med den onde och velat sälja sin församlings själar åt honom. Såsom belöning skulle den onde sedan göra honom till påfve, och därför ville biskopen nu förmå församlingen att öfvergå till den katolska kyrkan. Dessa rykten vunno allt större spridning och tillit, ju mer talet om Terseri förestående afsättning vann i styrka.

Terseri hustru var hos honom i Stockholm, och den i Åbo kvarlemnade familjen befann sig i den högsta oro. Jungfru Hebla hade blifvit helt blek om kinden af sorg och bekymmer. Hon gick tyst och stilla i sina sysslor som förr, men den strålande glädjen och det lyckliga leendet voro borta. Faster Gudelina skakade på hufvudet. Det gick aldrig an, att barnet tynade af så der, tyckte hon, och såg på henne så innerligen varmt och deltagande. Den vänliga gummans gamla ögon sågo nog, att det ej var endast oron för fadren,

som blekte hennes kind. Nej, der låg nog något annat innerst i hjertat, som bragte det att längta och sörja.

En dag kom jungfru Gudelina hem från torget helt röd och andtruten. Utan att ens taga öfverplaggen af sig gick hon in till Hebla och sade:

— Det har kommit så mycket studenter in redan. Jag mötte just Andreas vid Jakob Wolles hörn.

Röd som en ros steg Hebla upp från sin söm, tog skyndsamt hatt och kapp på sig och sade:

— Jag går litet ut att gå. Adjö så länge, kära, älskade faster.

Hon var redan i dörren och med en hastig nick försvann hon ner för trapporna.

Gudelina såg efter henne, förnöjdt småmysande.

— Jo jo, de barnen! sade hon för sig sjelf. Men så är också Andreas en riktigt rar och hederlig gosse. Alldeles riktigt; de vika af åt Karjagatan. Han förstod således hvad jag menade med att Hebla gerna kunde göra en liten vandring ut till Kuppis källa för att få frisk luft. De kunna nog behöfva litet ensamhet för att få talas vid ostörda efter så lång skilsmässa.

När Hebla och Andreas vikit om hörnet, lemnade Gudelina med en belåten nick fönstret och gick till sina sysslor.

De båda unga återsågo hvarandra med en glädje, som ingendera bemödade sig att dölja. Heblas ungdomliga ansigte hade åter fått den friskaste purpurfärg, ögonen strålade och munnen log. Andreas, som af sommarens sol och den friska landtluften blifvit brun om hyn, kunde ej taga sina lyckliga, beundrande blickar ifrån henne. Utan att hafva en tanke för annat än hvarandra, gingo de lifligt samspråkande framåt. I hörnet, der Tavastgatan samman-

stötte med torget, eller den s. k. Gropen, stod som vanligt en flock studenter. De skyndade förbi dem, utan att Hebla ens märkte, att några af studenterna helsade. I Anders Marthens källare sutto Petrus Torpensis och Jacobus Chronander vid det öppnade fönstret med hvar sitt ölstop framför sig. De nickade åt Andreas, men han såg ej ens ditåt.

Kuppis eller S:t Henriks källa var belägen i en lund eller park österom staden. Under hednatiden använd som offerställe, hade källan under katolska tiden fått ökad rykte för helighet genom att traditionen låtit biskop Henrik döpa de första omvända finnarna här. Ett bönehus hade blifvit bygd vid källan, som, emedan den läg djupt i jorden, blifvit försedd med ämbare och vind. Hit hade kommit sjuka från hela Finland, offrat mynt i källan, druckit af vattnet och upphängt votivtaflor i bönehuset till minne af sin helbrägdagörelse. Såsom en särskild kvarleva af de hedniska bruken hade Åbo stads invånare plägat samla sig Johanne natten i parken för att offra i källan, bränna midsommareldar omkring densamma och förlusta sig med dans och sånger. Efter reformationen blef detta förbjudet, men den gamla vanan höll dock länge i sig, till dess kapellet slutligen refs ner och magistraten satte dit vakt, som dref det vidskepliga folket bort. Ännu efter reformationen hörde källan till kyrkan, som vidmagthöll på sin bekostnad ämbaret, vindverket, samt en byggnad med stuga och kammare, hvilken under katolska tiden hade bebotts af den vid bönehuset anstälde presten, som egde att ur källan uppsamla de offerade mynten. Ehuru källan förlorat sin betydelse som offerplats, så till vida att numera blott en och annan af det lägre folket der dref sin vidskepelse, var parken ett omtyckt samlingsställe för stadens ungdom, som fortfarande midsommaraftnarna infann sig der för att bränna eldar och dansa.

När Hebla och Andreas kommo till begravningsplatsen, som var belägen vid ändan af Karjagatan — så benämnd emedan stadens kor längs denna drefvos ut till det bakom Kuppis belägna mulbetet, då den trånga gatan i nästan hela sin längd och bredd var upptagen af vandrande boskap — togo de af till venster på vägen till Kuppis, och efter några minuter voro de inom parkens område.

Det var en vacker, sommardag och soljuset låg varmt öfver parkens åldriga hängbjörkar och gröna gräslindor. Foglarna qvittrade i träden, bien surrade öfver den blommande väplingen och från mulbetet hördes koskällorna. Men för öfrigt var allt lugnt och stilla som på en tidig söndagsmorgon.

De voro ensamma i parken, hvilken vanligen besöktes blott om aftnarna. När de vandrat en stund omkring bland träden, satte de sig på en bänk vid källan. De två månader, under hvilka de ej sett hvarandra, dessa nordiska sommar-månader, då allt andas jublande lefnadslust, och foglarnas smäktande sånger, häggens och rönnens doft, björkens gröna, vajande lockar och sjöarnas purpurglänsande, oändliga speglar vagga hjertat i stilla längtansfulla drömmar, under denna tid, då deras tankar ständigt voro hos hvarandra, hade deras förut omedvetna kärlek slagit ut i sin fulla styrka. Och nu, då de ensamma sutto vid hvarandras sida i den fridfulla parken och deras blickar förrådde deras hjertans gemensamma hemlighet, kunde de ej längre motstå känslornas svall. Andreas tog Heblas fina, varma hand mellan sina båda, hon lutade sitt hufvud mot hans skullra och utan att göra sig redo för betydelsen af hvad han gjorde, kysste han henne med hela värmen af sin uppriktiga, innerliga kärlek. De sutto sedan länge hand i hand, talande om, hur de tänkt på hvarandra och hur de längtat, att sommaren snart skulle

vara förbi, då de åter kunde få råkås. De hade ej ens en tanke för något annat, den öfriga världen försvann som i ett blånande fjärran och hela deras tillvara uppgick i deras kärleks första stilla, vårliga sällhet.

När Hebla kom hem, strålande och lycklig, såg jungfru Gudelina, att hon nog ej hade haft så alldeles orätt be-
träffande orsaken till det kära barnets blekhet. Hon gjorde henne likväl inga frågor, och Hebla sade ej heller något. Men hennes sorgbundenhet var borta. Hon tog sin lilla syster Anna på sitt knä, jollrade och lekte med henne som förr, och Gudelina, som gått för att se efter pigorna, hörde deras friska, silfverklingande skratt ända ut i köket.

I sitt lilla, låga rum i borgaren Davidssons oansenliga gård på Ryssbacken sutto efter slutadt arbete för dagen Daniel Juslenius och Andreas Aschelinus och byggde luftslott af det skimrande material, hvarpå ungdomen har ett så rikt förråd: lefnadslust, god vilja och ljusa förhoppningar. Daniel låg utsträckt på den gemensamma sängen, hvars blårandiga sparrlakan voro kastade tillbaka öfver sängkarmarna, och rökte ur en lång pipa; Andreas satt på sin kista och lutade ryggen mot väggen.

Daniel hade föresatt sig att taga magistergraden. För den afhandling, som dertill fordrades, ville han skriva Åbo stads historia, hvilken alltid hade lockat honom, allt sedan han som barn hörde sin gamla farfar tala om katolska tidens Åbo. För Daniel var hans kära Åbo liksom en gammal bok med nötta blad, hvilkas skrift han ville tyda, och han hade drömt derom nästan från den dag, han som gosse första gången en regnig höstdag, sittande framför fadern på hästen och så godt som helt och hållet dold i hans kappa, red in i staden genom Aningais tull, för att i katedralskolan börja sin lärdomsbana.

Också Andreas ville taga graden. Han hade drömt sig framtiden på en landtlig prestgård i det enkla folkets gemenskap, såsom dess lärare, rådgifvare och föresyn. Der hade han hoppats så snart som möjligt få lefva och verka och der ville han dikta sånger på sin faders och sin moders språk, finskan, sånger om allt det sköna och goda lifvet bjuder menniskan, då hon har ett rent och ödmjukt hjerta. Så hade han tänkt och drömt, ända till mötet med Hebla på förmiddagen. Nu ville också han taga graden, och sedan skulle han söka en adjunktur vid akademien för att med tiden blifva professor.

Aftonens rosenröda framtidsdrömmar skulle dock skingras för Andreas redan då följande dags sol gick upp. När han på förmiddagen ville besöka Hebla, togs han emot af jungfru Gudelina, hvars vänliga ögon voro alldeles röda af gråt. Han bleknade och det svartnade för hans ögon.

— Har något händt Hebla, frågade han.

Utan att svara lemnade Gudelina honom ett bref. Det var från biskopen till henne.

Biskopen underrättade i detta bref de sina, att han på grund af sina fienders anstiftan blifvit afsatt från sitt biskopsämbete. Det var, skref han, de höga herrarnes hämnd för det att han utan anseende till personen ömmat för det fattiga, förtrampade folkets väl och rikets bästa; men om villomeningar hade de oakadt allt sitt bemödande ej kunnat öfvertyga honom. Utan att klaga ville han därför i stöd af sitt goda samvete bära den skymf och vanära, de sökt hopa på hans hufvud, och han uppmanade de sina att ej misströsta. Han förordnade tillika att de ännu på hösten skulle komma öfver till Stockholm. Der skulle sedan jul-tiden firas Heblas trolofning med sin småkusin Olaus Bjugge, assessor i Svea hofrätt. Denne, som ofta varit i deras hus då Hebla var barn, hade redan den tiden fattat

kärlek till henne, skref fadern, och nu, då Hebla fylt femton år, hade han anhållit om hennes hand och fått hans löfte på Heblas vägnar. På våren skulle bröllopet blifva. Biskopen uttryckte i brefvet sin hjertliga glädje, att i dessa motgångens dagar hafva helst den lyckan, att se Hebla väl försörjd och förenad med en man, som i allo förtjenade högaktas och som Hebla i sin barndom hade så lifligt beundrat. Dotterns förestående giftermål, skref han vidare, kallade fram för hans tankar hennes i Herranom afsomnade moder, hvilken hon i allt liknade. Denna hade likaså varit i sin första ungdom, ännu ej fyllda femton år, då hon gifte sig med honom, och äfven han hade börjat fatta tycke för henne redan då hon ännu var ett lifligt, lekfullt barn. Femton år af oblandad lycka hade hon sedan skänkt honom, då hon dog vid sin yngsta sons födelse, detta smärtebarn, som följde henne i grafven. Och nu, i motgångens och bekymrens, i lidandets och förföljelsens dagar kom hon i sin lefvande afbild, sin dotter, och räckte honom glädjens och fridens palm.

Detta var innehållet af biskopens bref, hvilket i sin helhet vitnade om en till ytterlighet betryckt och öfverretad sinnesstämning.

Andreas satte sig på en stol, liksom träffad af blixten. Det stod med ens fullt klart för honom, att han nu fick säga farväl åt sitt lifs lycka. Han kände Hebla för väl för att ej veta, att hon ej ett ögonblick skulle kunna tveka om hvad pligten bjöd henne i detta fall. Uppfostrad i sträng Gudsfruktan och lärd att i fadrens befallningar se ett uttryck för försynens vilja, skulle hon alltid ödmjukt böjt sig under desamma, äfven om hennes hjerta känts blöda dervid — hur mycket mera nu, då han var krossad af sorg och olycka och af henne väntade den enda glimt af glädje, lifvet för det närvarande kunde bjuda honom.

Gamla Gudelina, för hvilken Hebla hade omtalat allt, klappade honom vänligt på axeln och vände bort ansigtet, för att dölja sina tårar. Då lutade han sitt hufvud mot hennes arm och sade snyftande:

— Jag älskar henne af hela min själ, och det blir så svårt att skiljas för alltid.

— Kära herr Andreas, tröstade Gudelina, under det tårarna runno utför hennes kinder. Det är så världens gång. Men Herren leder nog allt till det bästa. Få äro de, för hvilka lifvet fyller hjertats alla önsknigar. Samma tunga lott, som drabbar Hebla nu, har också hennes mor burit, fastän ingen annan än jag fick se hennes tårar. Men Herren förvandlade hennes sorg till glädje och hon var lycklig med min ädle broder, till dess Gud kallade henne bort från oss.

— Får jag träffa Hebla? frågade Andreas efter en stund nästan ohörbart.

— Nej, hon vill det inte, svarade fastern. Hon är lofvad åt en annan till brud och måste därför söka att glömma. Hon vill resa utan att se er, ty återseendet skulle blott göra det svårare för henne att skiljas och att ödmjukt bära sitt öde. Men hon sänder er genom mig sin hjertligaste helsning med Gud och hon bad mig säga, att hon alltid skall gömma er bild i sitt hjerta, såsom bilden af en kär och förtrolig vän.

Hon räckte honom sin hand. Studenten fattade den med sina båda händer.

— Säg henne, att jag aldrig någonsin skall glömma henne, snyftade studenten och kysste till afsked den vissnade, af hushållssysslor och mer än sextioårigt släp skrofliga handen, hvilken dock det gamla hjertats öfversvallande godhet gjorde så varm och mjuk.

— Gud vare med er, käraste herr Andreas! sade gumman vänligt. Han styrke er till dess denna svåra stund är öfver.

Hon följde honom ut till öfversta trappsteget och skyndade sedan in till Hebla.

Hon fann henne sådan hon nyss hade lemnat henne, blek och sorgsen, men lugn. Med ett dödstrött, skälfvande leende hörde hon på fasterns berättelse. När Gudelina slutat, sade hon:

— Det är väl bäst att vi nu börja ställa i ordning för resan, så att vi kunna fara redan i nästa vecka.

Gudelina såg på henne med en förstulen sidoblick.

— Alldeles som modren, tänkte hon. Gud gifve att det också slutas lika lyckligt.

Senare på dagen kom Anna Svenonia och sökte upp Hebla. Hon hade af fadren fått höra om biskopens afsättning och då genast stigit upp och tagit på sig hatt och kappa.

— Hvart går du? frågade fadren då.

— Till Hebla, svarade hon, i trots af de skrämde vinkar, hennes mor gaf henne.

— Om du träder öfver biskopens tröskel, så må min förbannelse drabba dig, vanartiga barn! skrek han.

Anna svarade ej, utan skyndade bort.

När Anna trädde in i Heblas kammare, sprang denna gråtande i hennes armar. Anna sökte trösta henne, men Hebla skakade på hufvudet.

— Du vet inte allt, hviskade hon och hon anförtrodde nu åt den bepröfvade väninnan gårdagens jublande sällhet och denna morgons mörka förtviflan.

Anna sade ingenting, men slöt henne hårdt till sitt bröst.

— Du vet inte, du, hur bittert det är att älska, klagade Hebla med slutna ögon.

Ett djupt andetag häfde Annas barn.

— Vet jag inte! sade hon. Du veka, svaga barn, om det kanske kan lända dig till tröst i din smärta, att också jag lider samma qual, som du, så vet att jag från första ögonblicket älskat Jacobus Chronander.

— Du älskar honom? frågade Hebla och lyftade mot henne sina tårfyllda ögon.

— Ja. Men aldrig skall han eller någon annan än du få veta det. När vi första gången sågo hvarandra dansade vid midsommarnattselden, då hade jag velat säga honom det. Han var så skön och stolt, men så ödmjuk och vördnadsfull tillika, och när han i ringleken kysste min hand och såg på mig med sina mörka ögon, gick det som en eldslåga genom min själ. Han märkte det nog och hvarje gång vi sedan träffades, behandlade han mig som en liten flicka, hvilken han tänkte var kär i honom. Men då visade jag mig kall. Sedan uppträdde han på disputationen mot min far och kränkte honom djupt. Det var stolt och frimodigt handladt. Jag hade velat vara der för att se och beundra honom. Men du kan förstå, att detta hans uppträdande mot min far äfven kränker mig.

— Och om han nu skulle komma och be om din kärlek?

— Så skulle jag visa honom ifrån mig, svarade Anna och de svartbruna ögonen blixtrade. Och ändå, tillade hon sakta, skulle jag kunna gå i döden för honom.

Hon skakade sina svarta lockar.

— Vet du, fortfor hon, jag har tattarblod i mina ådror. Derfor känns det så underligt inom mig. Det är ibland som om mitt bröst skulle sprängas sönder, och jag gråter hejdlöst, för att straxt derpå skratta så vildt, att jag är riktigt rädd för mig sjelf. Och att trotsa, det är en fröjd,

som öfvergår allt annat. Då njuter jag riktigt, när jag får trotsa af hela min själ. Ingenting i verlden skulle i sådana ögonblick kunna böja mig.

Dörren öppnades och den sexåriga Anna kom inspringande. Hon var Anna Svenonias synnerliga favorit och goda vän, och hvarje gång Anna var hos Hebla, kom hon och satte sig i hennes famn. Dit flög hon äfven nu, slog sina armar om hennes hals och lutade sitt hufvud mot hennes af trotsig hänförelse glödande ansigte. Anna såg på det blonda barnet med en blick af innerlig kärlek, böjde sitt hufvud öfver henne, så att de mörka lockarna slöto sig kring det guldlockiga barnaansigtet som ett nattligt moln kring en stjerna, och kysste henne med jollrande, jublande fröjd.

— Du lilla, du, också för dig skulle jag kunna gifva mitt lif, sade hon och tryckte den lilla ömt till sitt bröst.

VI.

Ståthållaren på Åbo slott firade sitt bröllop. Förmåna gäster hade kommit från när och fjärran, från de stora adelsgodsen i Åbo omnejd, från Nyland och Tavastland, från Stockholm och från Östersjöprovinserna. Stadens befolkning var hela dagen på benen för att se det lysande bröllopsståget, som till häst begaf sig från slottet till domkyrkan och derifrån tillbaka, samt eljest fröjda sig af festligheterna och den öfverdådiga prakt, som värd och gäster utvecklade. På bron hade ståthållaren låtit köra upp några kanoner, från hvilka det saluterades på eftermiddagen, och vid mörkrets inbrott tändes stora bål på slottsältet, vid hvilka tjänarena och det lägre folket samlade sig kring väldiga fastagen, ur hvilka öl och vin frikostigt utskänktes.

Studenten Ericus Binningius, som var svensk till börd och hemma från Östergötland liksom ståthållaren, hade författat en bröllopsgratulation på vers, hvilken han låtit trycka och fört upp på slottet. Han hade erhållit halfannan riksdaler i gratifikation för sina verser och i glädjen öfver denna frikostighet bjudit några kamrater till den straxt utanför vallgrafven belägna slottsträdgården, der det fans ett mycket besökt värdshus samt kägelbana.

Det var redan sent på natten, såsom man då för tiden sade, d. v. s. klockan var omkring åtta, då Ericus och hans kamrater vandrade hemåt i den gladaste sinnesstämning. Från slottet hade redan gästerna börjat aflägsna sig, och

framför studenterna gick nu ett par sådana längs den folk-tomma Slottsgatan, eller rättare vägen, ty namn af gata för-tjenade den knapt. Det var hofrättsfiskalen Wassenius och Jakob Wolle. Båda hade med sig en tjenare, som gick framför dem med lykta och Jakob Wolle hade dessutom ännu en tjenare, som gick bakom. Gatornas eländiga, i höst-slasket nästan lifsfarliga skick och det rådande mörkret gjorde det nödvändigt att låta lysa för sig, då man rörde sig ute efter nattens inbrott. Wolles tjenare voro dessutom beväpnade med svärd, emedan staden nattetid var osäker och öfverfall med mord ofta nog förekommo. Wolle kunde bestå sig denna lyx af tvenne beväpnade tjenare, tyskar såsom han äfven sjelf ursprungligen var, ty han var stadens rikaste borgare. Han egde flere stora gårdar i stadens förnämsta kvarter, och dref en betydande utskeppning af ved, tjära, korn och råg på Holland och England, för hvilket behof han årligen ensam befraktade ett tiotal skepp, utom dem som förde hans varor till Stockholm, Köpenhamn och Lybeck.

När de något upprymda bröllopgästerna kommo till bron och skulle passera densamma, stodo der tvenne män vid kanonerna.

— Gif rum! ropade tjenarena, som gingo förut med lyktorna.

Skenet från lyktorna föll på de båda männen. De syntes äfven vara af ståthållarens bröllopgäster, tvenne unga adelsmän med plymer i hatten, kort svart sammetskappa, röda sammets puffbyxor och hvita silkes hosor eller långstrumpor, kraghandskar samt värja vid sidan. De gäfvö rum och Wassenius och Wolle helsade i förbigående ett höfligt „god afton!“

När de hade passerat förbi råkade den tjenaren, som gick efter, trampa den ena af de unga männen på foten.

— Teufel! mumlade tjenaren, som var nära att stupa omkull.

— Förbannade tyspack! röt den trampade och gaf mannen en knuff, så att han tumlade utåt bron.

Ögonblickligen drog tysken, hetsig af den rikliga mängd öl och vin han förtärt, sitt svärd och rusade på de unga männen. Desse drogo flinkt sina värjor och i nästa ögonblick genljödo de tätt vid stranden och bron byggda husen af svärds klingornas skrammel. Wolle skyndade med den andra tjenaren till, fattade en på marken liggande stör och högg in på adelsmännen, för att hjälpa sitt folk. Tjenaren stälde lyktan på bron, rusade in bland de stridande och stack sitt svärd i ryggen på den ena adelsmannen, som i samma ögonblick sårades i låret af den andra tjenaren och utan tecken till lif sjönk ned på bron.

I samma ögonblick hade studenterna, lockade af svärds slamret, ropen och det fladdrande lyktskenet, hunnit fram. Den fallnes värja rullade för fötterna på Binningius, som tog upp den och rände den genom bröstet på en af tjenarena, just då denne skulle stöta sitt svärd i den andre adelsmannens veka lif. Tjenarens fall afbröt striden. Vakten från kortigalet kom framrusande och omringade de stridande. Ericus Binningius blef gripen med den blodiga värjan i handen. Den dödade adelsmannen och den svårt sårade tjenaren buros till närmaste bardskärare och Ericus fördes till rektor, som lät sätta honom inom lås och bom i prubban.

Följande morgon afled Wolles tjenare af sitt sår. För presten, som hade besökt honom med sakramentet, hade han likasom för bardskäraren uppgifvit, att studenten stuckit honom i bröstet, då han vill försvara sin herre, och då Ericus blifvit tagen på bar gerning med det blodiga vapnet i hand, hvilket bardskäraren dessutom förklarade passa till såret,

kunde det ej vara något tvifvel att han var banemannen. Han förvarades därför fortfarande i prubban, och följande dag skulle ransakningen begynna. Jakob Wolle infann sig jemte landshöfdingen och borgmästaren hos rektor, klagade öfver studenternas vilda uppförande och yrkade, att den brottslige studenten skulle förvaras på Åbo slott, alldenstund hans brottslighet var tydlig och uppenbar. Rektor var för detta år Enevaldus Svenonius. Denne vägrade i kraft af akademins privilegier att samtycka härtill, innan konsistorium hade fält sin dom öfver den brottslige, men gaf dem sin högtidliga försäkran att låta strängt bevaka honom. Han satte sedan tvenne handfasta vaktkarlar att stå på post på hvar sin sida om prubban.

Det var klart för alla, att Binningii sak var af svåraste beskaffenhet. Chronander, som allt sedan Binningii frimodiga uppträdande inför konsistorium fattat den varmaste vänskap för honom, samlade hastigt ihop några förtrogna kamrater, på hvilka han fullt kunde lita, bland dem Petrus Torpensis, Andreas Aschelinus och Daniel Juslenius, och öfverlade med dem, hur man kunde befria Binningius och låta honom rymma ur landet. Men det var ingen tid att förlora; ännu samma natt borde flykten ske, emedan det var all sannolikhet, att han redan följande dag skulle föras till slottet.

Ericus var en fattig gosse från Sverige, som genom sitt alltid glada lynne, sin öppna karaktär och sin vänfasthet hade gjort sig synnerligen omtyckt af sina närmaste umgängeskamrater. Han skulle således till hvad pris som helst hjälpas, derom voro alla ense. Först skulle han befrias och döljas för alla efterspaningar och sedan hjälpas öfver till Sverige.

De hade snart sin plan färdig. När Chronander satt med de andra i prubban för slagsmålet med stadsvaktmästa-

ren, hade han märkt, att taket var sönder. Bräderna hade nemligen multnat och torfven fallit ned, så att dagen sken igenom. Det var emellertid temligen högt till taket, så att den fångne ej utan hjälp kunde nå dit upp. Det gälde således att afleda vaktens uppmärksamhet, komma upp på taket och räcka den fångne kamraten något, hvarmed han kunde hissas upp. Ett godt tillfälle att utföra detta erbjöd sig under aftonens lopp. Till ståthållarens och hans gemåls ära skulle nemligen i akademien af studenterna gifvas en komedi, „Om giftermål och frieri“, som var författad af Chronander. Den skulle draga långt ut på qvällen, och studenter skulle vara i rörelse i akademihuset och dess granskap. Detta var en synnerligen lycklig omständighet, ty eljest hade vakterna ej kunnat undgå att ana hvad som var på färde, om de sett Chronander och hans vänner på en ovanlig tid stryka omkring i närheten af prubban.

Det var en mörk och blåsig afton. De vid prubban posterade vaktkarlarna gingo af och an för att hålla sig varma. Från akademins fönster lyste ljus genom de dimmiga rutorna, och der innifrån ljödo gång på gång lifliga handklappningar. Studenter, kostymerade dels till bönder, borgare eller riddersmän, dels till fruntimmer, visade sig gång efter annan på trappan, der de pratade, rökte sina pipor eller gnolade på en visstump, och sedan försvunno de igen. Höstvinden, som tjutande drog sig kring kyrkan, rörde upp de vissnade löfven, hvilka hvirflade spöklikt kring grafvarna.

— Hör du, Bertil, sade den af vaktkarlarna, som stod på kyrkogårdssidan af prubban, det är allt ett hundgöra att stå här i blåsten. Jag är hungrig och därför går jag nu hem och får mig varm mat. Det hinner nog sedan till att stå här hela natten.

— Gå du bara, Görän, sade den andra. Men dröj inte länge borta, att jag sedan får gå i min tur.

Görän gick. Hans väg förde honom förbi biskopens hus, och han påskyndade sina steg för att hastigt hinna om det samma. Sedan biskopen hade blifvit afsatt och kungörelsen derom lästs upp i alla landets kyrkor, hade nemligen ryktena om hans förbund med djefvulen fått ytterligare näring, och det lägre folkets vidskepliga fruktan var så stor, att mången ej vågade gå förbi hans hus efter mörkrets inbrott. Då af biskopens familj endast gamla Gudelina och jungfru Hebla samt den sexåriga Anna voro hemma, och äfven de hade sitt rum åt gårdssidan, stod det stora huset om aftnarna mörkt och dystert, utan att det syntes eld i något af fönstren, under det att de öfriga husen vid gatan voro upplysta. Detta bidrog äfven i sin mån att jaga upp folkets fantasi. När Görän nu gick der förbi längs den trånga och mörka gatan, råkade en hund tjuta inne på gården. Det ynkligt klagande ljudet trängde genom märg och ben. Görän började springa, för att så fort som möjligt komma långt bort från det kusliga grannskapet, och han kände sig ej riktigt trygg förrän han satt hemma hos hustrun vid sin ölmugg och sitt grötfat. Men så uppskakad var han ännu och i så lifliga färger förstod han skildra sin förskräckelse, att barnen vid hans berättelse skrämde smögo sig till modren.

Inne i akademihuset pågick komedin till den församlade publikens stora fröjd och gamman. I större auditoriet hade täta rader af bänkar blifvit ställda och framför dessa stod en grupp länstolar för ståthållaren, hans gemål samt de öfriga hedersgästerna, hofrättsledamöterna och de akademiska fäderna. Scenen upptog ena ändan af den stora salen. Den var utan kulisser, hvilka då ännu voro okända, eller något

slags scenisk utstyrelse; ej heller fans någon ridå. En kort bänk stod på sidan af scenen. En dörr förde ut till korridoren, men alla de i samma akt uppträdande personerna stannade kvar på scenen, endast dragande sig åt sidan.

Alldenstund Chronanders förra komedi, „Flijt och oflijtighets skådespegel“, hade gjort stormande lycka, hade man äfven nu väntat sig en glad afton, och redan prologen hade visat, tyckte man, att denna förväntan ej skulle svikas. Klädd som härold hade „Prologus“ stigit fram så långt utrymmet medgaf, under tiden den öfriga personalen, färdig kostymerad, stod längst borta, och yttrat, pekande på aktörerna, då deras namn nämndes:

Ädle, höglärde och så män fromme,
 Vällärde studenter, hit uppkomne,
 Välborne fruer, dygderika hustrur,
 Samt kyska och ärerika jungfrur,
 Vi tillbjuda alla vår tjänst i dag
 Och bedja, det är eder till behag.
 Hvarför vi framställa detta spel
 Är nogsammt kunnigt, derom är ej fel.
 Förnämlig bröllopsfest celebreras,
 Derför komedien ock ageras,
 Hvars innehåll jag nu eder kungör,
 Hvilken ock aldrig var agerad förr.
 Äktenskapet af många förtalas,
 Dock vara ärligt, det väl försvaras.
 Acolastus låter sig bedraga
 Att aldrig vilja här hustru taga,
 Men lefver illa bittida och sent,
 Sviker, bedrager mång jungfru framgent —
 Apollonius vill han inråda,
 Att gifta sig vara högsta våda.
 Omsider han sin galenskap röner,

När som Gud honom derföre löner,
 Han blifver till spott, bindes och föres
 Till domaren, hvar som den dom höres:
 Han skall äkta en jungfru, som har fått
 Sex . . . ungar, sig till nesa och spott.
 Apollonius och några andra
 Ut i hans fotspår de intet vandra,
 Utan lefva kyska, gudfruktiga,
 Studera, akta sitt kall dagliga.
 Derför Gud dem omsider ärar,
 När han dem fromma hustrur beskärar.
 Tre bröder utvisa ock med god skäl,
 Att den, som sin bok studerar väl,
 Är beqvämlig till åtskilliga stand
 Och kan väl tjena sitt fädernesland.
 Tre gudinnor här ock disputerar,
 Hvilken skall få segeren af dera (dem),
 Om en friare skall eftertrakta
 Gods, skönhet, eller dygden akta.
 Dem som gods och skönhet bedrager,
 Ångra sig, ej lustig utgång tager.
 Tvenne här ock en jungfru begära,
 Den ena måst korg och kalfskinn bära.
 Sägs ock, hvad en jungfru skall efterse
 På den, som hon skall kärlek bete.
 Handlas ock om enkiostand kortelig,
 Sedan så beslutas enfaldelig.
 Häröfver en kort summa I hafva,
 Förlåter oss, om vi något snafva,
 Fast vi med lust och löje framföra
 Detta vårt spel, såsom I få höra.
 Dock är det icke allt en fabel osann,
 Ofta så händer bland qvinna och man.
 Jag går nu bort, (*pekar på aktörerna*) bjuder dem fara fort.
 Varer oss gunstige hvar på sin ort.

Sedan publiken sålunda fått en öfverblick öfver stycket och de handlande personerna, drog sig Prologus nu tillbaka, och fram trädde Lutherius, kostymerad i en lärares allvarliga, svarta drägt, och höll, allt på vers, ett tal om äktenskapets välsignelse. Men se, säger han sist, der kommer en af äktenskapets försmädare, och en yngling han med sig leder, som är bedragen af hans list; dock vakte du dig, jag dig beder! — Den kommande heter Diogenius och är klädd med all den cynism, som utmärkte salig Diogenes i tiden. Man fick nu höra af honom, att „den sig hustru leder, stort huskors och sorg han sig bereder“, och alla män, som fått lida för qvinnors skull, togos till vitnen: Adam, David, Job, Simson, Salomon, Hercules, Sardanapalus och Torkel Knutson, hvars hufvud „afhöggs på Stockholms torg; hans hustru var orsak till denna sorg.“ Lutherius är ej svarslös; han räknar å sin sida upp alla dygdiga och berömda qvinnor, historien känner, och anför en mängd lärda författares uttalanden i samma anda. Men, utbrister han hånande, visst har du Aristotelem hört! När han las, har du dyngkärran kört! Efter att hafva räknat upp väl ett tjog berömda qvinnor, söker han riktigt dräpa sin motståndare med att anföra „drottning Kristina, som nu regerar Sveriges krona och henne förmerar; hvem är förständigare, klokare, skarpsinnigare, vältaligare“, o. s. v. Men Diogenius låter ej öfvertala sig, utan säger:

Mitt förriga tal hafver jag i pris,
 En narr tager hustru, och ej en vis.
 Ty mot en god tusen onda finnas;
 Den det ej tror, skall min ord väl minnas.
 När Phenix synes, man god qvinna ser;
 Farväl, jag vill ej tala med dig mer.

Hans tillgifne lärjunge Acolastus går med honom,
sägande:

Jag följer dig och skall det förfäkta,
Ingen bör taga qvinnan till äkta.

I ädel harm ropar då den allvarlige Lutherius ef-
ter dem:

Till Heklefjäll! Och kom igen hit,
När svanen blifver svart och korpen hvit.

Sedan vänder han sig till åskådarena och säger artigt
ät damerna:

Men hörer I dygdesamma qvinnor,
Förskräckens här intet, men besinner,
Att sådana Guds ords försmädare,
Samt dygderika qvinnors frätare,
De komma på skam, blifva förtapte.
Gud er försvarar, som qvinnan skapte.
Hvad kunde vara hederligare,
Af er föddes Kristus, vår frälsare,

o. s. v. i samma stil. Sedan komma en fransiscanermunk
och en nunna och beklaga sig för hvarandra högeligen
öfver oblygheten och okyskheten hos menniskor, som gifta sig.

En af de närvarande, Philippius, säger då, efter att
en stund hafva disputerat med det fromma paret:

Fans icke sexhundra barn döpte
Vid ett kloster och i en dam släppte?
Sådan helighet hos eder döljes,
Men menen I, att icke det spörjes?

Nunnan.

Det hafver jag dig broder ofta spått,
När du om natten hafver till mig gått.

Du sade, det skall ej uppenbaras,
Hjelp Gud, hur skall det nu försvaras.

Munken.

Tyst, tyst syster, gör oss ej båda harm,
Kom låt oss fly hädan utan alarm.

Philippus.

Nej, bida! Säg hvad hon med dig talte,
Efter du henne tiga befalte.

Munken.

Hon bad mig hem att messa aftonsång,
Ty vi hafva varit här en tid lång.

Philippus är emellertid ej nöjd med detta svar och
förmår slutligen nunnan till bekännelse.

Nunnan.

Ofta sedan han messan sjungit,
Hafver han mig i sin kammare tvungit.
För vår abedissa sade han så,
Han skulle lära mig Guds ord förstå.
Dock bibeln han aldrig i hand tog,
Utan pladdra och talte om älskog.
Kyrkones lärare Ovidius
Han mig då lärde och Terentius.
När abedissan kom, han mig gömde
Under sin kjortel, att hon mig glömde.
Hela natten han med mig tal söker,
Dock icke ett ord om Mose böcker.
Om ett ljuflikt samtal han mig då ber,
Gud vet, jag tör nu intet säja mer.

Munken påstår att hon ljuger. Då går nunnan bort
och återkommer med ett lindebarn.

Nunnan.

Här har du barnet, kom hit och vagga.

Vill intet samvetet än dig agga?

Philippus förebrår nu nunnan, att hon vågat föra ett sådant lif. Hon visar honom då en aflatsedel, som hon fått af munken och som är af följande lydelse:

„Jag Fransiscanus förlåter och tillgifver min kyska och heliga syster Virginea all den synd, som hon begått hafver, såsom ock den synd, hon härefter ock med mig bedrifva aktar, och sådant gör jag med den kraft, som jag af vår aldraheligaste fader påfven i Rom bekommit hafver, hvilket ock i himmelen gälla skall. Med egen hand underskrifvet.

Fransiscanus.“

„Påfvens väg länder till helvetets grund“, förklarar Philippus. Medan han derpå eftertänker, hvad straff munken skall få, ser han en „balberare“ (fältskär) komma med sin instrumentlåda under ena armen och klystirsprutan under den andra. Philippus frågar honom om råd och barberaren svarar genast:

Har hans helighet ondt af sådan sot,

Nog vet jag dertill medicin och bot.

Jag vill strax honom knipa . . . .

Aldrig mer skall han till nunnan löpa.

Munken bindes nu och lägges på bänken, under det barberaren tager fram sina knifvar och instrument. Nunnan faller på knä och ber om förskoning för honom, sägande:

Min gamla kärlek mig dertill tvingar,

Jag kommer i håg hans välgerningar.

Ej heller har jag kunnat tänkt,

Att I viljen honom straffa så strängt.

Sedan, om I honom så skamföra,
 I klostret vi ej honom begära.
 Ja, abedissan vår honom då ej ser,
 I min kammar skall han aldrig komma mer.

Man löser då munkens band och låter honom gå, sedan nunnan gifvit barberaren en guldkedja och sin kjortel, samt pengar åt hans biträde. Det gör hon gerna, säger hon och tillägger:

Här han I kjortel och tröja,
 Allenast jag får hafva min slöja.
 Ospard skall vara allt det, som jag har,
 Ja, min pajta vill jag ej hålla kvar.

Och sedan aflägsnar sig nunnan med sin munk.

Denna scen, utförd med den förträffligaste komik och ypperlig maskering, väckte stormande munterhet. Man var ännu varm efter trettioåriga krigets strider och segrar, och denna satir på de påfviske föll i ypperlig jord.

När munken, som spelades af Chronander, skulle lemna scenen, möttes han af narren Marcolphus, denna oundgängliga figur i den tidens komedier. Narren fick improvisera sin roll och hitta på, hvad som för ögonblicket passade i stycket.

— Hihhi, hahaha, fromme broder! flinade han och hoppade omkring munken i löjligen språng. Du drifts bort från hederligt folks sällskap. Så skynda dig då, ty nu äro vakterna borta, och nu är rätta ögonblicket till flykten. Ut med dig!

En väl applicerad spark påskyndade munkens reträtt, och till åskådarens stora förtjusning sprang han med nunnan hack i häl efter sig raka vägen ända ut genom dörren. Sjelfva rektorn, den stränge doktor Enevaldus, applåderade åt denna, antikrists anhängare tillfogade smälek.

Narren spelades af en af dem, hvilka voro med i komplotten till Binningii befriande. Som han kunde gå och komma när han ville och ej var bunden af någon roll, hade han fått på sin del att passa på, när det lämpligaste ögonblicket för flykten var inne, och derom underrätta Chronander.

Chronander, som förstätt vinken, skyndade jente Aschelinus, Juslenius och några andra studenter ut på trappan. De skrattade och pratade högt liksom i den mest upprymda sinnesstämning.

Ett tätt och kallt regn hade börjat falla.

— Jag ser verkligen bara den ena vaken, hviskade Chronander, till Aschelinus.

— Låt oss springa i kapp, ropade Juslenius högt, och genast sprungo han och nunnan utåt kyrkogården förbi prubban och så tillbaka igen, allt under ljudeligt skratt och skrik.

— Den ena vaken är borta, hviskade Juslenius åt Chronander.

— Förträffligt, svarade denne på samma sätt. Lyckan är oss bevägen. Den andra skola vi nog kunna sysselsätta, under tiden jag klättrar upp på taket och hjälper Ericus ut.

Sedan de ytterligare fördelat rollerna, tog Juslenius en kamrat under armen och derpå låtsade de ämna gå bort, härmande druckna personers osäkra gång. De öfriga stodo skrattande och pratande qvar på trappan.

När Juslenius och hans kamrat gingo förbi prubbans dörr, vid hvilken Bertil våt och frusen stod på vakt, sade den förre, i det de låtsade vilja gå förbi:

— Nå, hur står det till Bertil?

— Åh, här är kallt nog. Det vore väl om ni hade en pipa tobak att gifva mig, svarade Bertil.

— Det gör godt åt dig att vara utan, sade Juslenius gycklande och ville gå vidare.

Men den andra studenten sade med lallande röst:

— Det är ändå synd om karlen, som skall stå här ensam i regnslasket och inte har så mycket som en pipa tobak en gång. Vänta nu, så skall jag ge honom af min tobak.

— Se så, kom nu bara, uppmanade Juslenius vresigt, här står man ju midt i regnet.

— Ja men han skall få tobak, då jag en gång har lofvat, lallade den andra. Bara jag får upp tobakspungen och eldstålet.

— Vi skola gå dit under hvalfvet, föreslog Bertil och så gingo de alla tre, studenterna ragglande ännu mer än förut, in i ett straxt der bredvid beläget vedlider.

Så snart de inträdt i lidret, skyndade sig Chronander och de andra till prubbans baksida. En af kamraterna hukade sig ned, Chronander steg på hans axlar och nådde sålunda till taket, på hvilket han svingade sig upp med ett raskt tag. Försigtigt kröp han längs den våta, slipriga torfven, hvarmed taket var täckt, fram till det söndriga stället, der bräderna lågo bara, ehuru springorna hade blifvit provisionelt täckta med lösa brädstumpar. Han lyfte undan en af dessa och ropade genom det sålunda uppkomna hålet:

— Ericus! Vi komma för att hjälpa dig ut. Var försiktig och gör intet buller.

Ericus förstod genast situationen, och sedan han svarat, att han var beredd, började Chronander varsamt flytta åt sidan takbräderna, till dess han fick öppningen så stor, som han beräknade vara nödvändigt, för att den fängne skulle kunna tränga sig igenom. När det var gjordt, stälde Ericus en stol på bordet, klef upp på stolen och nådde så-

lunda med armarna och hufvudet upp till öppningen. Med Chronanders hjälp och med uppjudande af alla sina krafter lyckades han svinga sig upp på taket. Men dervid råkade han stöta till stolen, så att den med buller och brak föll omkull på bordet och derifrån ned på golvet. Det gälde nu att skynda sig. Med ett skutt voro de nere på marken och sedan bar det af i fullt språng tvärs öfver kyrkogården och ut genom det vid kyrkans ingång belägna skolhusets port. Här skildes man åt. Andreas och Ericus hastade åt Ryssbacken till; Andreas skulle nemligen tillsvidare gömma honom hos sig. De öfriga sprungo omkring kyrkan och in i akademihuset igen. Det hela hade varit blott några minuters verk; sedan var kyrkogården åter tom, och regnets sqvalande var det enda ljud, den oroligt lyssnande Juslenius kunde uppfånga. De voro sålunda räddade, tänkte han och andades åter lättare.

Han och kamraten hade i sjelfva verket haft skäl att vara oroliga. Bertil hade nemligen hört bullret af den fallande stolen och gått att se efter, hvad den fångne kunde hafva för sig. Prubban var tom och fången borta, det var hvad Bertil till sin förskräckelse och studenternas stora fröjd hade att förkunna, då han hals öfver hufvud kom ut från prubban för att sätta af i språng utåt kyrkogården, i hopp att möjligen få tag i rymmaren. Men fången var och förblef borta.

— Jo jo, kära Bertil, nu kommer ni inte att stå er alltför väl inför dominus rector, var den föga hugneliga tröst Juslenius hade att ge honom, då han andtruten kom tillbaka. Det är mycket sannolikt, att ni får krypa i kurran er tur. Dominus rector är inte att leka med, som ni nog vet.

— Gud förbarme sig, klagade Bertil vid tanken på att få gå i fängelse. Det rum, som tjänade till häkte för

akademins folk, utgjordes nemligen af en under prubban belägen mörk och fuktig källare, der hvarken sol eller måne sken, och hvars hemskhet ökades genom att den var ingräfd i sjelfva kyrkogården och de fångne sålunda voro vägg om vägg grannar till de döda. Ofvan jord var granskapet redan kusligt nog, isynnerhet de mörka och stormiga höstnätterna, dess mer då under jorden.

— Det är alltsammans Görans fel, fortfor han att jemra sig. Hade han inte gått bort, så hade det här inte händt.

— Och hade ni inte varit så snål efter tobak, så hade det här inte heller händt. Skyll ni bara er sjelf och skjut inte skulden på andra. Det är ändå ni som får stå för det, sade Juslenius i det han arm i arm med kamraten gick sin väg.

Ericus och Andreas sprungo genom kyrkoqvarterets trånga gränder, för att så fort som möjligt hinna till Andreas bostad. I närmaste hörn stötte de emot en karl. Denne lyfte då upp sin lykta, som han hade hållit under kappan, för att skydda den mot regnet. Lyktskenet föll Ericus rätt i ansigtet och äfven han kunde se hvem karlen var. Det var studenternas oförsonliga fiende Långe Hindrich, hvilken hade ett särskildt agg till Binningius sedan slagsmålet på våren.

Mötet varade blott en sekund. Ericus tog åter till benen och Långe Hindrich satte med höjd lykta och fladdrande kappa efter honom. Så bar det af ända till Ryssbacksgatan. Vaktmästaren, hvilken var drucken som vanligt, föll då framstupa i en af den ostenlagda gatans djupa, vattenfyllda gropar, och Ericus var åter en gång räddad.

De oansenliga gårdarna på Ryssbacken voro bygda utan någon ordning i en klunga bland klippskrefvorna. En gång inne i denna labyrint af hus, plank, portar och mel-

lan dem slingrande steniga vägar kunde de för ögonblicket vara säkra mot hvarje förföljelse, och de saktade nu farten. När de sedan försigtigt smugit sig fram till borgaren Davidsons gård, förde Andreas flyktingen i ett lågt vedlider och lät honom gömma sig der bakom några tomma tunnor. Sedan gick han och sökte upp Davidson. Innan han gick in i stugan, ville han öfvertyga sig att der ej var någon främmande inne. Likasom många andra gårdar i de fattigare stadsdelarna, hade äfven Davidssons gård högst få glasfönster, och man betjenade sig af det billigare medlet att hafva en med hinna öfverspänd ram i fönsteröppningen. Andreas visste, att fönsterhinnan i stugans åt gårdssidan vättande fönster hade en remna i ena hörnet, och genom denna kastade han nu en blick in i stugan. På spiseln brann en flammande brasa och vid skenet af en lång, i väggspringan instucken brinnande perta satt Davidsson och smorde sina stöflar. Andreas steg då in och frågade utan omsvep, om Davidsson ville för några dagar låta Ericus dölja sig i hans gård, mot hederlig betalning förstås.

Davidsson skrapade sig bak örat. Andreas hade bott hos honom i så många år och alltid varit stillsam och beskedlig. Han skulle därför gerna gett sitt bifall, isynnerhet som han tyckte att det var synd om den andre studenten, som så oskyldigt hade råkat i olycka. Den utlofvade belöningen utöfvade också en stor lockelse. Men å andra sidan — att hjälpa en för mord häktad person att rymma, det kunde komma att stå dyrt nog, om det blef upptäckt. Han funderade och funderade, och slutligen tog han den brinnande pertan och gick ned öfver gården till badstugan för att rådgöra med sin hustru.

Gumman Davidsson satt i hettan på den halmtäckta lafven, röd som en kokt kräfte, och bultade sig med en

löfqvast. Då hon hörde att hennes herrar hade hjälpt den fängne kamraten att rymma, blef hon helt rörd af glädje.

— Har jag inte alltid sagt, sade hon, i det hon klef ned från lafven och började i största hast kläda på sig, att våra herrar äro de raraste herrar i hela Åbo. Jag känner inte den der studenten, som dödade Wolles tjenare. Men jag vet, att han måste vara oskyldig. Den högfärdige Wolles tyska drängar ha alltid satt sina näsor så högt, att jag bara undrar att de ej långt före detta blifvit stuckna. De äro nog i stånd att öfverfalla hvem som helst, och det är allt välförtjent, hvad de sjelfva få. Och om så inte vore, så är det i alla fall synd, att en ung mans hela lif skall förderivas för en öofverlagd gernings skull. Om vi skola gömma honom? säger du. Naturligtvis skola vi det. Jag skall göra i ordning åt honom en bädd uppe på vinden ofvanpå herr Andreas och Daniels kammare. Der skall ingen veta söka honom.

Nu hade gumman fått de nödvändigaste kläderna på sig och skyndade upp till stugan med pertblosset, som hon tog från mannen. Efter några ögonblick var Ericus säkert inlogerad på vinden, dit gumman Davidsson burit bolstret från sin egen säng till bädd åt honom, och Andreas begaf sig tillbaka till akademien för att underrätta kamraterna att allt hade gått lyckligt.

I närheten af akademien mötte han stadsvaktmästaren, som med lyktan i handen ragglade längs gatan.

— Har ni sett Binningius? frågade vaktmästaren.

— Han sitter i prubban, vet jag väl, svarade Andreas och gick vidare.

— I prubban, ja! mumlade vaktmästaren. Jag vill bli hängd, om inte den der vet, hvar han håller till. Men jag skall nog taga reda på det i morgon.

Följande dag infann sig tidigt på morgonen Petrus Torpensis hos Jakob Wolle. Han kom för att begära låna penningar.

— Det är så dåliga tider, sade den myndige borgaren, och ondt om penningar.

— Men jag måste nödvändigt hafva tvåhundra daler ännu i dag, vidhöll Petrus.

— Det är alldeles omöjligt. Jag har lånat bort så mycket. Och så får man inte igen sitt. Här fins studenter, som ha varit skyldiga åt mig i flere år. Hvad tack har jag för det? De slå bara ihjel mina tjenare och sedan hjälpa de den brottsliga att rymma. Bara förgelser har man af studenterna, om inte på det ena, så på det andra sättet. Det var mycket fredligare här i Åbo, innan akademien inrättades. Också ett af grefvens påhitt. Liksom inte studenterna kunnat fara till Sverige eller Tyskland som hittills.

— Inte har ni väl någon aning om, hvart Binningius tagit vägen? frågade Petrus.

— Nej, inte den ringaste. Men Långa Hindrich var nyss här och sade, att han i går qväll sett honom springa åt Ryssbacken till och att han nog skulle få reda på hans gömställe. Jag lofvade honom då hundra daler, om han får fast honom. Jag vill att han skall undergå sitt straff, så att en hvar må veta hvad det vill säga, att komma Jacob Wolle för när.

— Nå, hur går det med de tvåhundra daler, jag skall ha? frågade Petrus orolig.

— Omöjligt.

— Jag ger i pant den här guldleden.

Petrus tog fram en vackert arbetad, tjock guldked, som han räckte åt Wolle.

Wolle vägde kedjan i sin hand.

— Nå, så skrif då en skuldförbindelse på hundra-fentio daler, mera ger jag inte, nej inte ett öre, sade han sedan. Här är penna och papper.

När skuldförbindelsen var skriven och Petrus fått pengarna, frågade han:

— Har ni inte ett fartyg färdiglastadt, som skall afgå i dag?

— Jag har två sådana. En af mina galeaser, som skall föra biskopens familj till Stockholm och en annan, som skall gå med tjära till Köpenhamn. De vänta endast på vind.

— Jag har här en odåga till brorson, som är djekne. Hans far bor i Köpenhamn och vill ha gossen till sig. Får han fara med ert fartyg?

— Ja, det kunde nog gå för sig, menade Wolle.

Man kom öfverens om priset, och Petrus erhöi en skrifvelse till skepparen, som brorsonen skulle öfverbringa.

Petrus tog sedan afsked och gick. Han var nöjd att han ej blott lyckats få litet pengar åt Binningius utan äfven plats för honom på fartyget, och Wolle var nöjd att hafva kunnat taga god ränta och grundlig betalning för öfverfarten.

Middagstiden mötte Chronander professor Simon Kexlerus, en af studenterna mycket omtyckt lärare. Kexlerus stannade och frågade, om man redan hade fått reda på Binningii gömställe.

— Nej, inte hvad jag vet, svarade Chronander.

— Det vore nog bäst för honom att snart komma undan, fortfor Kexlerus. Rektor Svenonius är alldeles rasande och låter söka honom öfverallt. Men det behöfs penningar för en sådan resa, och det har Binningius nog inte. Skulle han också ha något eller om hans vänner skjutit ihop åt honom, så räcker det nog inte långt.

Just då han skulle fortsätta sin väg, vände han sig om och sade:

— Det var sant, min hustru skulle hafva litet ärende till er, dominus Jacobus, och hon bad mig säga er till, om jag skulle se er.

Han nickade med ett egendomligt, uppmuntrande uttryck, hvares mening Chronander ej förstod. Denna gick likafullt till Kexleri hus. Professorns hustru stod i dörren, liksom för att vänta på honom.

— Tack att ni kom, sade hon. Jag skall just nu gå ut. Men om ni vill stiga in och taga från bänken det paket, som ligger der. Det tillhör visst någon af era kamrater, som kan behöfva det.

När hon sagt detta, nickade hon åt honom med samma menande uttryck, som professorn nyss, och sedan vaggade den trinda gumman hastigt ut genom porten.

Något förvånad öfver detta besynnerliga beteende gick Chronander in. På bänken fann han paketet och då det var oförsegladt och utan påskrift, öppnade han det, sedan han kommit ut på gatan igen. Det innehöll penningar, tvåhundra daler. Det for som en blixst genom hans hufvud, att penningarna voro bestämda till underhjelpande af Binningii flykt, och glad skyndade han att meddela kamraterna den förträffliga nyheten.

Långa Hindrich strök emellertid hela dagen omkring på Ryssbacken, hållande sig så dold som möjligt. Något annat misstänkt kunde han likväl ej märka, än att såväl Andreas som Daniel ständigt gingo och kommo. Han kände tomhet och brännande törst i sina inelvor. Det var påkostande att under det långa patrullerandet stå emot krogens frestelser. Men vinstbegäret och längtan att grundligt

få hämnas på studenterna för alla nederlag, allt stryk och all smålek voro mäktigare än hvarje annan känsla.

Klockan var redan tre på eftermiddagen, då Andreas, Daniel och Binningius hoppade genom Andreas kammarfönster ut på backen, och de ilade sedan i fullt språng åt biskopsåkern till. Det var ej tid att se sig om, och de märkte därför ej, att en lång karl i svart filthatt och grå kappa just i detsamma stack hufvudet fram bakom en byggnadsknut och när, han såg de tre studenterna, började springa efter dem.

VII.

En timme derefter sutto Petrus Torpensis, Chronander, Andreas Aschelinus, Daniel Juslenius och några andra studenter i slottsträdgården och tömde en afskedsbägare med Binningius, hvilken Andreas och Daniel på omvägar hade hemtat hit. Det var en kamratfest, ett uttryck för varma, ungdomliga känslor och för en hängifven vänskap, hvilken hade visat sig bestå profvet. Man talade om den tillsammans genomlevvade studenttidens vexlingar, återkallade i minnet de många dragen af oegennyttig tillgifvenhet och slöt ett broderligt förbund, som skulle vara hela lifvet. Alla voro allvarliga och rörda, men mest Binningius, som nu rycktes bort från vännerna och gick en alldes okänd framtid till mötes.

Fartyget, med hvilket Binningius skulle fara, låg förankradt straxt utanför i åmynningen, och väntande blott på vind, för att gå till segels. Att gå ombord förr, än just i sista ögonblicket, var ej rådligt, och ej heller gick det an att flykten var långt borta, emedan han då lätt kunde försumma fartyget. Derför sutto de här och hoppades att just denna stora djerfhet skulle skydda dem.

Man sjöng, man drack och man höll tal. En skål, vältalig och varm, egnades gumman Davidsson, denna präktiga, hjertegoda qvinna, hvilken alltid varit som en mor för de studenter, hvilka bott hos henne, och som nu så villigt lemnat sitt skydd åt den på flykt stadda studenten, som hon

aldrig förr ens hade sett. Petrus Torpensis sjöng en improviserad visa om den långa näsa, rector magnificus dominus doctor Enevaldus Svenonius hade fått, då han fick veta att hans fånge hade undkommit. Under stormande bifall begärdes visan da capo, men i stället improviserade Petrus en ny om Långe Hindrichs snöpliga nattliga hetsjagt efter den flyende studenten.

Just som den korpulente Petrus, skinande af välmåga, skalkaktighet och vin, stående på en bänk sjöng den sista versen, råkade han rikta sina blickar mot trädgårdsporten och såg då fyra karlar, bland hvilka han, oakadt det temligen stora afståndet, tyckte sig känna igen Långe Hindrich, smyga in och huka sig ned bland buskarna.

— Långe Hindrich är der. Spring ett par man till stranden med Ericus och ro fort öfver ån. Vi andra stanna här och låtsa om ingenting, sade han hastigt och forsatte sedan sången, under det Ericus och Chronander och Juslenius sprungo ned till stranden, togo en ökstock och rodde öfver.

Det var verkligen Långe Hindrich, som varit efter förstärkning och nu trodde sig hafva fången i fällan. Han såg de flyende och sprang med sina handtlangare efter dem till stranden, der de funno en båt och utan uppskof fortsatte förföljelsen. Det gick med vild fart öfver vattnet, så att skummet brusade kring båtfören och årtullorna knakade. Afståndet mellan de båda båtarna minskades synbart. Men studenterna hade försprång och voro redan nära andra stranden. Ännu några kraftiga årtag och de skulle vara räddade. Då brast ena åran och båten svängde rundt. Utan att ett ögonblick besinna sig, hoppade Chronander, som var god simmare, i vattnet och sköt båten mot stranden, på hvilken de nätt och jemt hunno rädda sig, då den andra

båten skramlande sköt upp på strandgruset. Här, vid Sista Styfverns sjömanskrog, löper berget brant ned i vattnet, lemnande vid sin fot mot slotts-fjärden en smal landremsa, der den rödmålade krogstugan stod. Längs denna landremsa gick nu jagten. Studenterna hade redan vikit om berget och voro i färd med att klättra upp för branten, då förföljarena kommo i land och satte efter dem. Äfven Långe Hindrich och hans handlangare började klättra uppför bergväggen. Men här fingo de vigare studenterna försprång, så att då Långe Hinrich kom med hufvudet öfver bråddjupskanten, såg han huru studenterna i fullt språng satte af nedför sluttningen på andra sidan.

Daniel Juslenius hade reda på en grotta i ett berg på Ispois hemman, om hvilken legenden berättade, att man der fordom hade funnit en bok, som ingen kunde läsa. Hit ville han föra Binningius. Ingången till grottan låg dold mellan några klippor och utgjordes af ett hål i marken, samt var svår att upptäcka för en, som ej förut kände till den. De sprungo i riktningen mot detta berg, och tack vare det försprång de fått, voro de redan uppe bland klipporna, då förföljarena hunnit ut från den småskog, som begränsade dalen nedanför. De skyndade sig ned i hålan och fingo äntligen pusta ut. Hålan var som ett temligen stort, hvälfidt rum, och några lösa stenar på dess botten erbjödo lämpliga sittplatser.

De hade emellertid ej hvilat sig många minuter, innan de hörde gruset på bergssluttningen rassla såsom under fotsteg. Chronander såg försigtigt ut genom öppningen, hvilken utifrån var någorlunda dold af en björkstelning.

— De springa rundtomkring sluttningen, sade han sakta till kamraterna. Jag ser då och då en skynt af deras hattar mellan buskarna. — Nu ropar Långe Hindrich

något till de andra — han säger, att vi nog äro gömda här någonstades bland buskarna och ber dem söka noga. — Nu springa de alla nedför berget. Lycka på vägen och tack för godt sällskap. — Nu svära de — det tycks ha varit en kalf, som narrat dem. Fy för fänden, att miss-taga sig på en liber studiosus och en kalf. Man måste vara Långe Hindrich för att bete sig så dumt. Gaudite, juvenes! nu kunna vi småningom börja känna oss lugna. De hvarken synas eller höras. Daniels passion för gamla le-gender och forminnen har gjort oss en god tjänst i dag. Hade han inte snokat upp den här hålan, så hade vi varit illa ute. Nu får deremot Hindrich röra på sina långa ben, bäst honom lyster.

— Hur skall jag någonsin kunna tacka er för hvad ni nu gjort mig, sade Binningius med djupt rörelse. Jag kan ingenting göra för er, men min fattiga mor skall dageligen välsigna er.

— Du har gjort det samma för mig, sade Chronander och räckte honom handen. Då jag var i klämma och ingen visste, om inte Långe Hindrich sof sin sista fylla af sig, steg du, din morsgris, fram och angaf dig, ehuru det hade kunnat kosta din nacke, om den gynnaren hade dött. — Men tyst, der ha vi honom igen. Jag tycker, att något rör sig derborta. Jo, det är Hindrich. Fördömdt, han kommer hitåt. Nu stannar han och vinkar de andra till sig. Han pekar på gräset. Helt säkert har han sett våra spår. Nu börja de komma hitåt.

— Vi skola gömma oss. Här gå tvenne remnor in i berget. Låt oss krypa med fötterna förut in i den ena och försöka draga en af stenarna in i öppningen, uppmanade Juslenius.

De skyndade sig då alla tre till grottans bakgrund och började krypa in i gången. Den var trång och smal,

men smidiga, som de voro, lyckades de tränga sig så långt in, att Chronander, som kom sist, någorlunda väl kunde täcka för öppningen med en större och några mindre stenar. Det var också hög tid, ty i detsamma sågo de grottans ingång förmörkas och ögonblicket derpå visade sig Långe Hindrichs ondskefulla ansigte, försigtigt spanande inåt grottan. Men genom att han täckte öppningen med sin kropp, rådde en så djup skymning derinne, att han ingenting kunde urskilja. Ansigtet försvann då åter.

Flyktingarna vågade knapt andas. Chronander tog Binningii hand och tryckte den trofast. Denne besvarade tryckningen och hviskade med skälfvande stämma:

— Nu gäller det mitt lif. Gud styrke min staccars mor.

Det prasslade åter vid grottans ingång. Den förmörkades än en gång. Ett ben och sedan det andra sänktes ned genom klippöppningen. Flyktingarna återhöllo sin andedrägt. Deras hjertan bultade, klippväggarnas fuktiga kyla isade deras blod, och ångesten pressade kallsvett från deras panna och tinningar.

Då ljöd ett skrällande metalljud genom rymden, så åter ett och sedan följde ljuden likt häftiga nödrop på hvarandra. Det var brandklockan i domkyrkotornet. Men det var ingen vanlig klämtning, det var en stormringning, våldsam, klagande, trängande genom mærg och ben som ett fasans skri.

— Staden brinner! ljöd det utanför.

Långe Hindrich, som redan nått grottans botten med sina fötter, stack åter ut hufvudet och ropade:

— Hvar?

— På domkyrkosidan. Nu skall väl igen hela staden brinna upp, ropade karlarna.

— Bara det inte är min gård, skrek Hindrich och klättrade upp igen.

Kommen upp på bergsplatån såg han en tjock, svart rök hvirfla i väldiga massor upp från domkyrkans närmaste närhet, och utan att besinna sig började han springa genaste vägen åt staden, åtföljd af sina handtlångare. Den stora brand, som sex år förut lade en betydlig del af staden i aska, stod ännu i fasansfullt minne, och brandklockans klämtning bragte hvarje hjerta att krympa ihop af förskräckelse.

När allt var stilla och intet tvifvel förefans, att karlarna verkligen hade aflägsnat sig, kröpo de förföljda fram från sitt gömställe och ut ur den kyliga och dunkla grottan. De inandades med välbehag den friska, klara höstluften, och befrielsen från den öfverhängande faran fylde deras hjertan med fröjd.

Sedan de hvilat sig en stund och betraktat det imponanta skådespel, den i tjocka, eldblandade moln uppstigande röken erbjöd, sade Chronander:

— Nu är det tid att söka upp fartyget. Röken breder sig öfver staden nedåt än. Det tyckes bli vind.

De började vandra tillbaka samma väg, som de kommit. Vid stranden under Sista Styfvern funno de båtarna. Ute på fartyget gnisslade redan gångspelet. Man höll på att hifva upp ankaret och uppe på rårna gjorde matroser loss seglen.

De stego i sin båt, togo en åra från den andra båten och rodde till fartyget. På skepparens fråga, hvad de sökte, svarade Chronander, att de hade en passagerare, som skulle med. Binningius lemnade fram Jakob Wolles skrift, allt befans i ordning och efter ett hjertligt famntag åt kamraterna och följd af deras lyckönskningar gick Binningius ombord. Efter en half timme lättades ankaret full-

ständigt, seglen svälde svagt för aftonbrisen och galeasen började långsamt glida öfver slottsfjärdens lugna yta. Vid slottet friskade vinden i, och snart kunde Chronander och Juslenius ej längre urskilja den bortfarande kamraten, der han belyst af den sjunkande höstsolen stod på akterdäcket och vinkade åt dem kanske ett evigt farväl.

När galeasen förbi Runsalas ekbevuxna stränder för förlig vind styrde ut mot Erstans fjärdar, återvände Chronander och Juslenius till staden. Då de rodde förbi „Sista Styfvern“, lade en båt ut från stranden. Det var Långe Hindrich, hvilken, då han redan på afstånd såg att hans gård ej var i fara, genast återvändt med sina karlar för att fortsätta jagten och efter fruktlöst letande nu begaf sig hem.

Då Långe Hindrich såg de båda studenterna komma roende och tillika fann, att galeasen var bortseglad, fattade han genast sammanhanget. Skärande tänder af raseri, knöt han sin näfve åt studenterna och skrek:

— Ni ha hjälpt Binningen att fly på Jakob Wolles eget fartyg.

— Om ni vet det, så sök då honom der, Långe Hindrich, svarade Chronander hånande.

VIII.

Eldsvådan, som lockade Långe Hindrich att afbryta sin förföljelse, hade brutit ut i biskopens hus. Det mesta af husets tillhörigheter hade redan blifvit fördt ombord på galeasen, som följande morgon skulle afsegla. Men familjen skulle ännu stanna der öfver natten.

Elden utbröt i nedra våningen och fylde inom ett ögonblick trappor och korridorer med rök. Snart slog lågorna ut från fönstren och antände ett närbeläget trähus, derifrån elden spred sig till nästa gård.

Biskopens gård brinner! Detta var ropet, som inom kort flög kring hela staden. Folk strömmade till, vattenkedjor af karlar och qvinnor, hvilka läto ämbaren gå ur hand i hand, bildades till brunnen på torget och ned till ån. Lågorna knastrade och fräste, gnistor och bränder sväfvade i luften och regnade ned öfver byggnadstaken, der de genast släcktes af utposterade vakter, försedda med vattenämbaren, eller på kyrkan, der de kyttade och rökte på takteglen. På de trånga gatorna rådde obeskriflig villervalla. Som i en myrstack sprungo menniskorna om hvarandra, bergande sin egendom ur de angränsande husen ut till Ryssbackens bergsklackar.

Men på ett ställe var gatan så godt som tom. Det var utanför biskopens hus. Intet vatten slogs här på lågorna, hvilka fritt fingo utföra sitt förstörelseverk. Det vidskepliga folket såg i eldsvådans utbrott, just då den afsatta

biskopens familj med alla sina tillhörigheter skulle lemna huset, ett djefvulens och de onda andarnas spel, och med spöklik fruktan betraktade det lågornas glupska framfart. Hvarje gång en eldpelare bolmande slog ut genom fönstren, spridande ett regn af gnistor, vek massan tillbaka och det hviskades, att man i lågorna och röken sett förfärande gestalter skymta fram och åter försvinna.

Jungfru Gudelina stod på gatan och vred sina händer, nästan vanmäktig af förskräckelse och förtviflan. Då kom Hebla, som hade varit ute i staden, springande, med möda banande sig väg genom mängden. När hon såg fastern allena, frågade hon:

— Hvar är Anna?

— Är hon inte med dig? svarade Gudelina och bleknade.

— Nej.

— Gud hjelpe oss, då är hon ännu inne.

Gudelina började jemra sig högt och bad någon rädda det arna barnet. Men ingen rörde sig ur stället.

— Det är inte värdt att försöka, sade slutligen en gammal sjöman, hon blir nog der hon är; den som har henne, släpper henne inte ifrån sig.

Utan att förstå meningen häri, fattade Hebla blott svarets hjertlöshet. Hon besinnade sig ej vidare, utan sprang in i det brinnande huset, hvars dörr ännu ej nåtts af lågorna.

Kort efter det hon försvunnit in i huset, började rök slå ut äfven genom dörren. — — —

När Långe Hindrichs uppträdande störde gelaget i slottsträdgården, begåfvo sig studenterna tillbaka till staden. De hade hunnit till bron, då lågorna slog upp och klämtningens första slag ljödo. Springande skyndade de till brandstället längs olika gator, och Andreas hann först fram.

— Hvar är Hebla? frågade han andtruten fastern.

Denna pekade på det brinnande huset. Utan att vänta vidare svar störtade han in för att rädda henne. Han fann henne i trappan, liggande vanmäktig af den rök hon inandats. Han tog henne i sina armar och med några språng var han åter ute i friska luften och skyndade att bära henne till kyrkogården. Hennes hufvud lutade mot hans bröst, de sköna dragen voro dödsbleka, munnen sluten. Då han sålunda bar henne i sina armar, räddad ur lågorna, genomförs han af en blixtnabb känsla, att hon nu var hans, nu der hon låg i vanmägt mot hans bröst och lifvets verklighet ännu ej hade återfordrat henne. Och han böjde ned sitt hufvud och tryckte en lång, innerlig kyss på hennes läppar. Hon drog en djup suck, slog liksom i en dröm sina armar kring hans hals, och smög sitt hufvud närmare intill honom. Kort derpå öppnade hon sina ögon och såg på honom, men slöt dem åter matt. Han lade henne försigtigt ned på en mot röken och gnistorna skyddad plats, under det en student, som stod der bredvid i menniskoflocken, sprang efter friskt vatten.

— Rädda lilla Anna, rädda biskopens barn! ropade Gudelina, utan att någon gaf akt på henne. Då riktades massans ögon på det sista fönstret af det brinnande biskops-huset, dit elden ännu ej hade nått. Innanför de små glasrutorna syntes ett ljuslockigt, förskrämdt barnaansigte.

— Hjelp! ropade Gudelina och täckte för sina ögon. Det svindlade för henne, knäna blefvo magtlösa och hon sjönk ned på gatan.

— Hvem ropar på hjelp? hördes en klar röst ur hopen, och en ung kvinna trängde sig våldsamt fram.

— Der är ett barn derinne! svarade någon.

— Hvarför går då ingen och hjälper? frågade den unga qvinnan.

— Hvem vågar gå dit i det förbannade huset, ljud svaret åter.

Anna Svenonia, det var hon, kastade en föraktfullt utmanande blick på massan.

— Och ni kan låta ett oskyldigt barn förgås i lågorna. Skam och vanära öfver er.

— Jungfrun kan ju försöka sjelf! ljud skrattande en rå stämma. Der syns det igen. Det ser inte ut att kunna brinna. Jo jo, det står inte rätt till derinne och det är inte godt att gå dit, det sågo vi nyss.

Det bleka, lockiga ansigtet syntes åter i fönstret. Flickan märkte Anna och försökte sträcka sina armar emot henne.

Anna såg rysande på den rökfyllda ingången. Hon sprang dit, men drog sig tvekande ett steg tillbaka. Sedan lyfte hon upp händerna och rusade in i huset.

En fasansfull tystnad rådde derute på gatan; ensamt lågornas knastrande blandade sig med den hemska, klagande klämtningen.

Efter några ögonblick syntes genom den rökfyllda ingången konturerna af en kvinnogestalt med ett hvitklädt barn i sina armar. Gestalten vacklade, nådde tröskeln och föll med sin börda. En student, som just trängde sig genom massan, skyndade fram och tog upp den lilla, sanslösa flickan, som han springande förde åt en nära intill stående kvinna. Sedan vände han tillbaka för att rädda den hjältemodiga hjälparinnan. Men det var för sent. De genombrända hjälklagren störtade ned öfver den olyckliga och begrofvö henne under sina glödande massor.

I detsamma ljud ett fasans skri genom mängden:

— Domkyrkan brinner!

Elden hade lagt en stor del af kyrkoqvarteret jemte akademien och domkyrkan i aska. Föreläsningarna inställdes för denna termin, men arbetena med nybyggnaderna vidtogo omedelbart. Utan att vänta på officiellt bemyndigande, upplånade konsistorium de nödiga penningmedlen af Jakob Wolle mot några af professorernas borgen.

Jacobus Chronander hade samtidigt mottagit kallelse att blifva borgmästare i Wisby och erhöll sitt skiljebetyg. Han kunde således ej mer från konsistorii sida blifva indragen i undersökningen om Binningii flykt. Rektorn, Enevaldus Svenonius, som ansåg detta fångens undkommande kränkande för sin ära och af stadsmyndigheterna öppet beskyldes för medvetenhet derom, anställde nemligen, på Långe Hindrichs angifvelse, en sträng räfst. Såsom misstänkte för delaktighet i komplotten uppkallades Petrus Torpensis, Andreas Aschelinus, Daniel Juslenius och några andra studenter, samt borgaren Davidsson och hans hustru.

Till först förhördes de sistnämnda. Davidsson förklarade, att han var föga hemma och ej hade reda på, hvilka studenter, som kommo och gingo. Äfven nu skulle han fara till höstmärknaden i Raumo och bad om tillåtelse att resa. Var det något, konsistorium önskade veta, så visste nog hans hustru besked, sade han. Han erhöll då den begärda tillåtelsen, och hustru Ingeborg Davidsson kallades in.

Tillfrågad, hvad hon visste om saken, svarade hon: — Jag har allt från akademins stiftande för mer än tjugu år sedan haft studenter att bo hos mig. De ha alla varit hederliga män och aldrig gjort någon menniska förnär. Ej heller har jag spionerat på deras förehafvande, såsom man spionerar på brottslingar. Jag har ansett dem som mina egna barn, och ingen må komma och säga något ondt om dem.

Då kallades de anklagade studenterna in.

— Har någon af dessa varit behjälplig vid Binningii flykt? frågade rektor.

— Hur skall jag, fattig menniska, veta detta, svarade Ingeborg.

— Ni skall taga det på er ed, sade rektor åter.

— Jag vet ingenting att göra ed på, svarade gumman.

— Och ni säger sålunda, att ni ej vet, att dessa här hjälpt Binningius att rymma, fortsatte rektorn med stränghet.

— Jag har redan sagt allt, hvad jag har att säga, vidhöll gamla Ingeborg.

De fingo då alla stiga ut, och efter en stund kallades hustru Ingeborg åter in. Rektor förmanade henne att tala sanning, hotade henne med fängelse och uppfordrade henne slutligen att göra sin ed på, att hon ej visste något om flykten. Men hon nekade. Tre gånger föreläste rektor eden, men hon var obeveklig. Hon visste intet ondt om studenterna, förklarade hon, och något vidare hade hon ej att göra ed uppå. Då ingenting stod att vinnas, måste man slutligen låta henne gå.

Af studenterna stodo ej heller några upplysningar att fås. De hade varit i slottsträdgården för att festa, sade de och då hade de roat sig att gyckla med Långe Hindrich, som var full och arg som vanligt och hvars utsago de ej ville tillerkänna någon betydelse. Rektorn yrkade, att de skulle höras på ed. Men professor Kexlerus steg upp och motsatte sig detta, emedan studenterna ju ej voro anklagade af någon, sade han, utan blott osäkert angifna af en man, hvars dryckenskap, likasom och hans hat mot studenterna voro allmänt kända. Pluraliteten af professorerna förenade sig med Kexlerus, och skummande af raseri måste Svenonius, då ingenting vidare kom i dagen, låta saken förfalla.

Den som hade sin bestämda åsigt om saken, var Jakob Wolle. Men han teg visligen, ty han visste, att han skulle bli föremål för allmänt åtlöje i fall det blef bekant, att han sjelf gifvit penningar till flykten och låtit den brottslige komma undan på hans, Jakob Wolles, eget fartyg. Det dröjde emellertid ej länge, innan studenterna på alla värds- hus sjöngo den af Petrus Torpensis författade visan om Ja- kob Wolles långnäsa och Långe Hindrichs snöpliga jagt efter den rymde studenten, och mången natt ljöd den under Wolles fönster, ackompanjerad af dånande slag på de till- skrufvade fönsterluckorna och bodskylten.

Svenonius, i hvars inre under allt detta bekymmer sorgen öfver dotterns hemska död och samvetsqualen öfver den öfver henne uttalade förbannelsen, hvilken han af sitt vidskepliga sinne tvangs att ställa i omedelbart samband dermed, stredo en hård kamp med den af hennes in i döden visade trots och olydnad sårade stoltheten och egenkärleken, skulle träffas af ännu ett svårt slag. Den biskopsutnä- ming, han så säkert väntat sig, kom ej, utan i stället kallades den sedan så berömde Gezelius att öfvertaga högsta led- ningen af den finska kyrkans och det finska universitetets angelägenheter. Med kraft och upplyst, kärleksfullt nit fullföljde denne den fint bildade Terseri verk, och för det finska folket började en tid af upphöjdt, välsignelserikt kulturarbete, hvilken det tacksamma fosterlandet uppkallat med hans namn. Den strängt ortodoxa teologins hotande öfvervalde fick träda tillbaka inför inflytandet af denne upp- lysningens och forskningens varmhjertade vän, för att små- ningom, då sjuttonde seklet gått i sin graf och stora ofredens ödeläggande storm dragit förbi, småningom fullständigt få rymma fältet för en ny, välsignelsebringande tids ljusare syn på lifvet och evigheten.

Andreas Aschelinus lade för alltid bort sin lyra, lemnade akademien och blef först lärare i Åbo katedralskola, samt sedan kapellan i en liten, aflägsen landsförsamling, der han lefde med sina minnen och verkade älskad och aktad bland den redbara, trohjertade landtbefolkningen, med hvilken han, då redan en grånad gubbe, delade stora ofredens fador, utan att såsom så många andra prest fly öfver till Sverige undan den härjande fienden.

Daniel Juslenius nödgades af sin fattigdom och sina föräldrars död att afbryta studierna. Äfven han blef kyrkoherde på landet, i Wirmo socken. Hans historia om Åbo stads och dermed landets äldsta öden, denna hans varmt omhuldade ungdomsdröm, såg aldrig dagen. Men han lemnade sitt verk i arf åt sonen, sedermera biskopen Daniel Juslenius, hvilken äfven fullföljde det och med sin af trycket utgifna lärda undersökning: *Aboa vetus et nova*, hvilken andas den varmaste fosterländska hänförelse, redan som yngling gaf väckelsen till den forskningsifver, hvars allt mer och mer tydliga spår vi kunna följa ända till Porthan.

Terserus blef, sedan de ledande opinionerna för dagen hunnit vexla om, biskop i Strängnäs, hvilken plats han, aktad och vördad, till fäderneslandets gagn innehade ända till sin död, oaktadt den religiösa ofördragsamheten ännu en gång, fastän förgäfves, försökte rikta sin gadd mot den oförskräckte biskopens af alla mot honom gjorda angrepp oförqvädda, humanare uppfattning af trosläras särskilda dogmer.

Petrus Torpensis hade det smått och knapt som illa aflönad adjunkt i filosofin. Men han tömde sin kanna, sjöng sina lustiga visor och var artig mot de vackra borgarfickorna som förr, allt detta till stort bekymmer för det akademiska konsistoriet, hvilket ansåg det som sin pligt att hålla ett faderligt öga på alla, som hörde till akademien. Men äfven

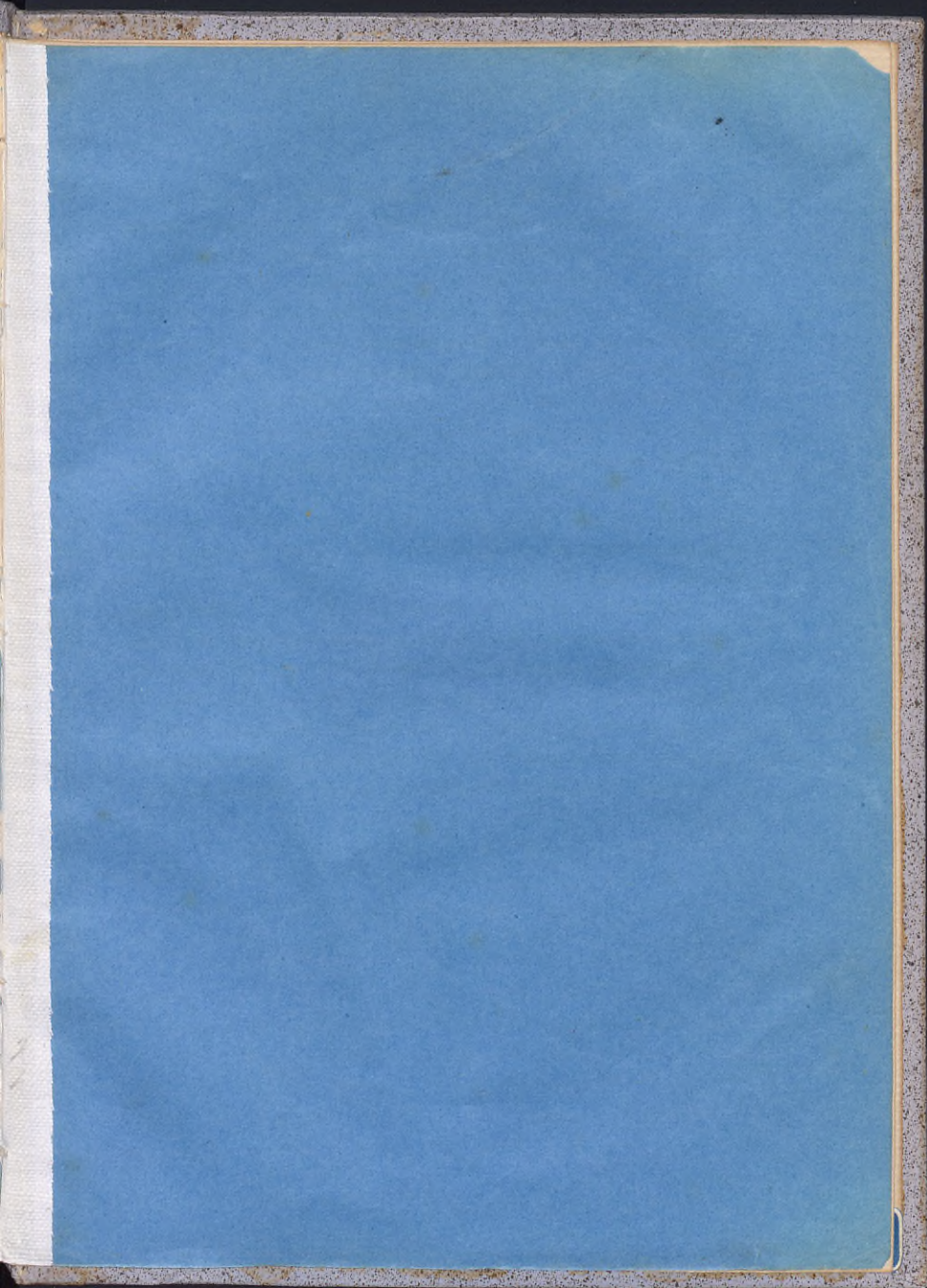
hans öde blef att en gång på allvar fastna i guden Amors nät. Detta måtte hafva förefallit de akademiska fäderna minst lika öfverraskande, som om jorden råkat ur sin bana, och resultatet af deras funderingar med anledning af denna sak finna vi i följande bekymmerfulla rader i konsistorii protokoll: „Konsistorium hafver endels förnummit att magister Petrus Torpensis skall vara fullhogse att gifta sig, hos Madz Torskas, nemligen att få hans dotter sig till hustru. Men emedan det är förekommet, att han på åtskilliga orter friar, vill förty det honom icke väl anstå, och om han denna till äkta begärar, så är tvifvelsmål, om det kan admitteras.“ Och i detta älskogs bekymmer och hufvudbry lemna vi nu både den glade vissångaren och de akademiska fäderna.

Binningii öden äro ej vidare kända. I betraktande af hans stillsamma, varmhjertade väsen kan man dock anse det sannolikt, att äfven han, såsom de flesta af denna tids studenter, gick in på prestbanan, och torde vi få tänka oss honom på något landligt prestbol, ofta drömmande sig tillbaka till ungdomstiden och längtande att få höra något från de trofaste, gamla vännerna från studenttiden vid Åbo akademi.

Stads.
24/2 gsk

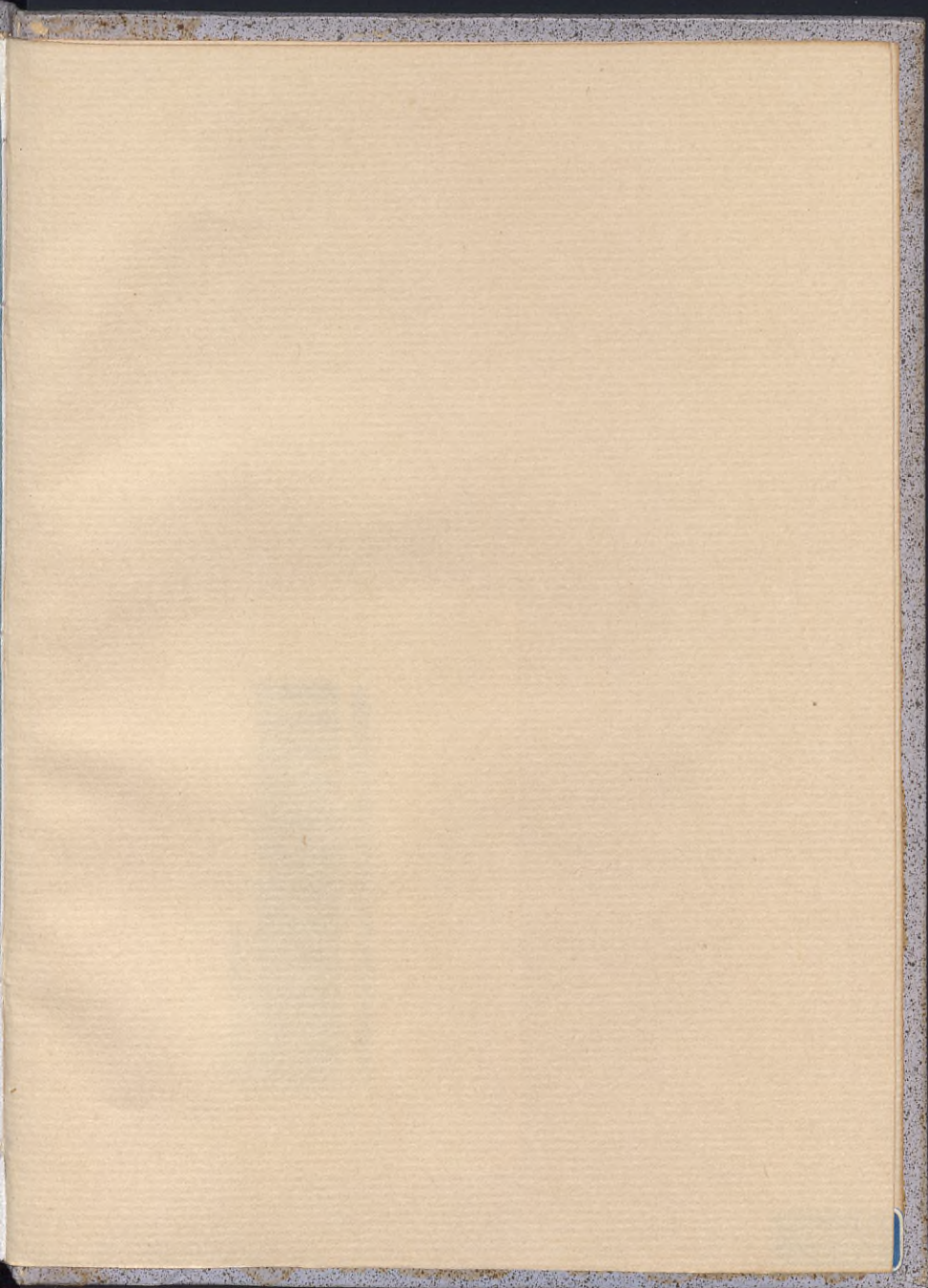
27

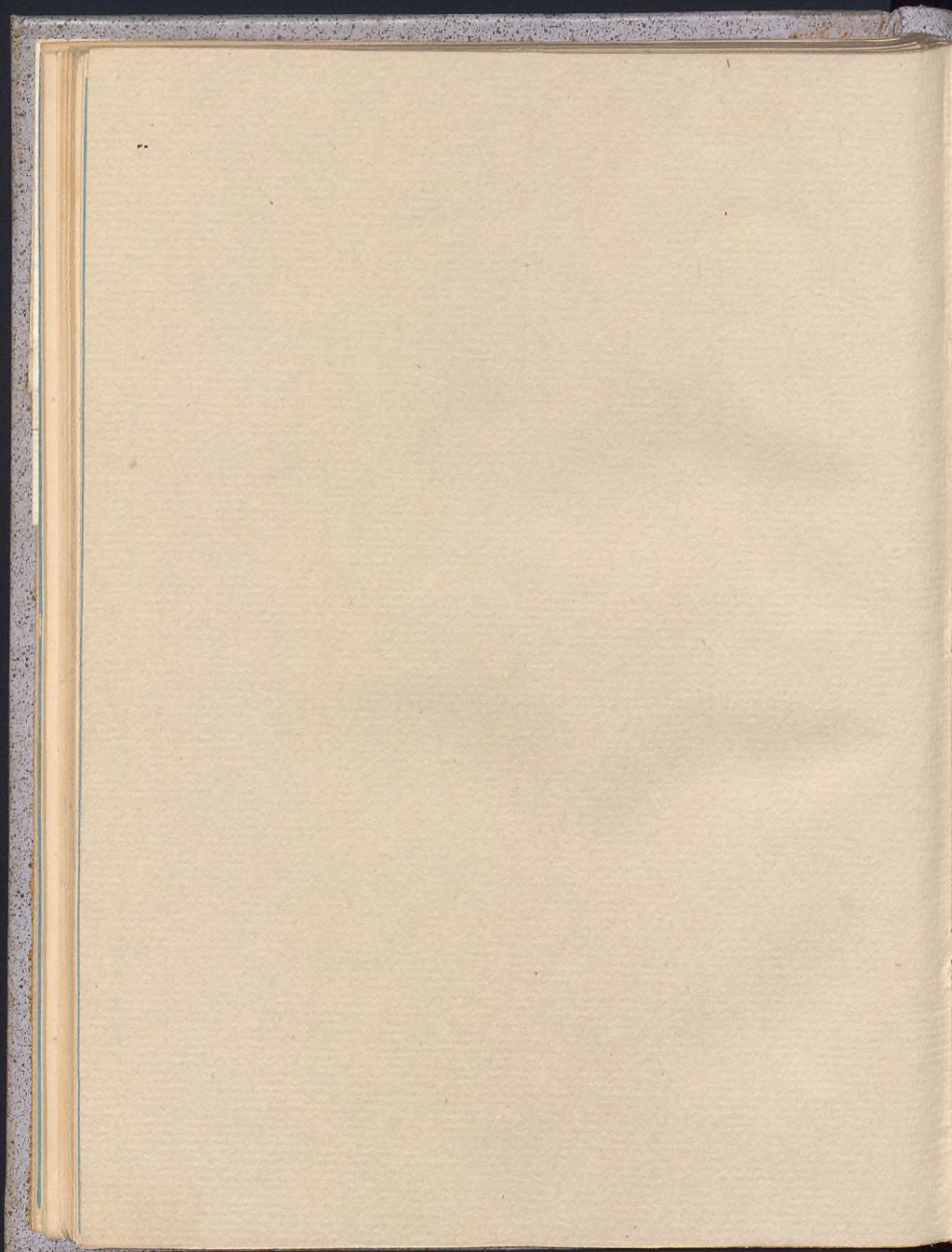

Pris: 2 mark 50 penni.

20-

6000189687

Göteborgs universitetsbibliotek

2.25

JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG

